

**Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií**

Bakalářská práce

B E R A N Í H O D N O T Y V P R A X I

Kateřina Ondrová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeněk Pinc

Nové Město na Moravě 2010

Poděkování

Děkuji Pavlu Dvořáčkovi, Janu Mamulovi, Miloši Rejchrtovi a Františku Šilarovi, že si na mě našli čas a šli se mnou do pro ně nejistého podniku, jehož výsledkem je tato bakalářská práce. Děkuji svému partnerovi za jeho podporu a trpělivost. Děkuji PhDr. Daně Bittnerové, CSc. a Mgr. Elišce Pincové za cenné připomínky a především děkuji doc. PhDr. Zdeňkovi Pincovi za inspiraci, povzbudivé vedení a velkorysý přístup.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Novém Městě na Moravě dne 19. května 2010

.....
podpis

OBSAH

1.	ÚVOD	6
2.	UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY	8
2.1.	Berani v českém folku	8
2.1.1.	Co „se ví“ o historii Beranů	9
2.1.2.	Berani a hodnoty	9
2.2.	Hodnoty a etika	10
2.2.1.	Biblická etika a „dobrý život“	12
2.3.	Beraní hodnoty a biblická etika	14
3.	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	17
3.1.	Úzké sepětí mezi hodnotami prezentovanými a hodnotami žitými	17
3.1.1.	Pokání	17
3.1.2.	Odpuštění	18
3.1.3.	Starost o druhé	19
3.1.4.	Vlastní jednání jako důsledek hledání toho nejlepšího	19
3.2.	Výzkumná otázka	20
4.	VÝZKUMNÁ STRATEGIE	22
4.1.	Metodologický postup	22
4.2.	Výběr a představení zkoumaných osob	25
5.	BERANI	27
5.1.	Historie	27
5.2.	„Po svém“	29
5.3.	Opravy	30
6.	HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	31
6.1.	Státní souhlas	31
6.2.	Bohoslovecké fakulty v období normalizace	32
6.3.	Dopis studentů Komenského evangelické bohoslovecké fakulty (KEBF)	32
6.4.	Charta 77	33
6.5.	Soud s Janem Kellerem	33

7.	ANALÝZA ROZHOVORŮ	35
7.1.	Pokání	35
7.2.	Odpuštění	38
7.3.	Starost o druhé	40
7.4.	Vlastní jednání jako důsledek hledání toho nejlepšího	44
7.5.	Pohled zpět	48
8.	ZÁVĚR	52
9.	BIBLIOGRAFIE	56
10.	SEZNAM PŘÍLOH	58
	Příloha 1 – Seznam písní z repertoáru skupiny Berani	
	Příloha 2 – Texty některých písní z repertoáru skupiny Berani	
	Příloha 3 – Kopie obalu nahrávky skupiny Berani z r. 1997	
	Příloha 4 – Kopie nahrávky skupiny Berani z r. 1997	
	Příloha 5 – Posudek Františka Šilara, na základě kterého mu nebyl udělen státní souhlas	
	Příloha 6 – Článek P.C.A. Moréeho „Normalizační teologie nastupuje“	
	Příloha 7 – Opověď Lýdie Mamulové	
	Příloha 8 – Text Pavla Dvořáčka, ve kterém se v rámci autorizace vyjadřuje k této bakalářské práci	

1. ÚVOD

Proč Berani?

Berani se nazývala hudební skupina, která vznikla na začátku sedmdesátých let minulého století na koleji v Jirchářích. Jejími zakladateli byli tehdejší studenti teologie v Husově bohosloveckém semináři a její repertoár tvořily převážně černošské spirituály převedené do češtiny a aktualizované pro soudobého člověka. K nápadu věnovat se ve své bakalářské práci právě této skupině mě přivedl docent Pinc.

Proč hodnoty a proč v praxi?

Když jsem začala pátrat v dostupné literatuře po informacích o této skupině, mnoho jsem jich nenašla. Nakonec jsem se dostala k práci Zdeňka Nešpora „Děkuji za bolest ...“ pojednávající o českém folku 60. – 80. let. Folk definuje „jako „připomínání“ hodnot, které sice ve společnosti existovaly, ale nebyly dodržovány v rámci jistého sociokulturního kontextu“.¹ Berany řadí do druhé generace, kterou charakterizuje úzkým sepětím mezi hodnotami prezentovanými v tvorbě a hodnotami, kterými se představitelé této generace řídili i ve svém životě (dále jen hodnoty žité). Toto tvrzení mě zaujalo a vzhledem k tomu, že jsem k němu nenašla další dokreslující informace, rozhodla jsem se tímto tématem zabývat.

Z jaké perspektivy?

Předně bych chtěla upozornit na to, že se tématem tvorby Beranů nezabývám z muzikologického hlediska, a tedy ani z hlediska hudební estetiky a nebo hudební sociologie. Není mým záměrem a nemám k tomu ani potřebné zkušenosti, abych v tvorbě Beranů hledala estetické hodnoty. Stejně tak není mým záměrem hledat odpověď na otázku po vztahu mezi tvorbou Beranů a sociokulturním prostředím, v němž tato tvorba vznikla a na něž působila, i když se během výzkumu ukázalo, že je to téma nanejvýš zajímavé a určitě souvisí s předmětem mé práce. Ve své práci na jedné straně vycházím z hodnot, které v tvorbě Beranů našel Zdeněk Nešpor, a na druhé straně hledám odpověď na otázku, co může znamenat a jak se dá ověřit ono úzké sepětí mezi hodnotami prezentovanými a hodnotami žitými. Odpověď na tuto otázku je pak mojí základní perspektivou, ze které se budu snažit nahlížet na životy členů skupiny Berani.

---

¹ Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006, str. 36.

A ještě něco navíc

V průběhu mé práce, zejména po rozhovorech s členy skupiny Berani, se mi ukázalo jako důležité zpracovat i popis působení skupiny Berani na základě vyprávění jejich členů a alespoň částečně toto vyprávění ověřit na základě dostupných dokumentů. Zpracování tohoto popisu jsem tedy rovněž zařadila do své bakalářské práce.

2. UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

2.1. Berani v českém folku²

Zdeněk Nešpor řadí Berany do druhé generace českého folku. Mezníkem vzniku této generace je začátek normalizace po vojenském vpádu pěti socialistických zemí Varšavské smlouvy do naší země v roce 1968. V komunismus už nikdo nevěřil, ale výměnou za sociální jistoty byl většinou společnosti akceptován. Rozpor s křesťanskými hodnotami a religiozitou vedl k další „deklarativní ateizaci“ a odcírkevnění společnosti.³ Jakousi alternativní společnost tvořily některé okrajové sociální skupiny, zejména církve a sekty (či jejich části) a underground.⁴ Nicméně i v církvi, která byla pod neustálým tlakem cenzury, se vyskytovaly „sebenormalizační“ tendence. Na druhou stranu zmírnění mocenského tlaku umožnilo „razantní hodnotově založenou kritiku“ a více (oproti letům padesátým) se rozšířilo myšlení kritické a alternativní k většinovému smýšlení. Typickými představiteli této části společnosti jsou disent a nezávislé občanské iniciativy, „které se v sedmdesátých letech ve jménu určitých hodnot postavily vládnoucí moci.“⁵ Disent mohl mít obecnou i církevní podobu a vytvářel svébytnou (sub)kulturu, alternativní vůči kultuře oficiální. Tyto aktivity se samozřejmě v různé míře staly předmětem represe ze strany vládní moci.⁶

Do druhé generace českého folku řadí Zdeněk Nešpor dvě skupiny hudebníků – církevní folk a folk undergroundový.⁷ Prvním a nejvýznamnějším představitelem první z nich, církevního folku, je podle Zdeňka Nešpora právě skupina Berani.⁸ Když Zdeněk Nešpor píše o církevním folku, myslí tím zejména folk vznikající v oblasti protestantské církve. Především Českobratrská církev evangelická se otevírala moderním hudebním proudům, což Zdeněk Nešpor přičítá tradičnímu důrazu na lidovou kostelní zpěvnost, vzorům z amerických a jiných zdrojů a neustálé snaze aktualizovat zvěstování evangelia.⁹ Tak dle slov Svatopluka Karáska došlo v šedesátých a sedmdesátých letech

---

² Tato část vychází převážně z práce doktora Nešpora „Děkuji za bolest ...“, protože jinou odbornou literaturu, která by o hudební skupině Berani jakýmkoli způsobem pojednávala jsem nenašla.

³ Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, CDK, Brno 2006, str. 203.

⁴ Tamtéž, str. 204.

⁵ Tamtéž, str. 206.

⁶ Tamtéž, str. 207.

⁷ Tamtéž, str. 205.

⁸ Tamtéž, str. 209.

⁹ Tamtéž, str. 207-8.

k posunu od diskusního intelektualismu směrem ke společenství a umění.¹⁰ Velkou inspirací byly černošské spirituály, které se, převedené do češtiny, „staly výrazným prostředkem explicitní sociální kritiky, nepoddání se režimu“.¹¹ Zároveň, církevní folk se stával „...reakcí na zklamání, jež přinesla přílišná povolnost církevního vedení komunistické moci...“.¹²

2.1.1. Co „se ví“ o historii Beranů¹³

Skupina Berani vznikla v roce 1972¹⁴ na koleji v Jirchářích a vedl ji farář Miloš Rejchrt.¹⁵ Žili „po způsobu zpěváckého bratrstva, založeného nikoli na poměrování hudební dovednosti, ale na přátelství, víře a chuti si společně, bez vypjatého sólování zazpívat.“¹⁶ Veřejně vystoupit se rozhodli až po poradě s Jiřím Tichotou (Spirituál kvintet). Jednou se zúčastnili celostátní Porty v roce 1974 ve Svitavách, kde obdrželi zvláštní uznání. Jejich sestava prošla značnými obměnami, ale zhruba polovinu vždy tvořili evangeličtí duchovní. Přestože se o textech jejich písní nedá říct, že by obsahovaly „protisocialistické a protistátní“ myšlenky, jejich neoblíbenost u tehdejších dohlížečů nad kulturou vedla k jejich zániku.¹⁷ Skupina se sice ještě přejmenovala na Skupinu Havla Dřevínka, ještě párkrát vystupovala po církevních sborech, ale začátkem 80. let se nakonec „jaksi bezhlučně rozplynula“.

První album vyšlo Beranům na Pallasově švédské značce Šafrán '78 v Uppsale v roce 1984. Další album jim vyšlo až v roce 1997, poté, co se více než po šestnácti letech znovu objevili na pódiu na festivalu v Jimramově v roce 1995.

2.1.2. Berani a hodnoty

Dříve než se začnu zabírat hodnotami, které Berani ve svých textech podle Zdeňka Nešpora prezentovali, zdůrazním, o co Beranům šlo, respektive nešlo. Bylo by

---

¹⁰ Tamtéž, str. 208.

¹¹ Tamtéž, str. 208.

¹² Tamtéž, str. 209.

¹³ Tato část je založena zejména na sleeve note Jiřího Černého k nahrávce skupiny Berani, která vznikla v roce 1997 v hudebním vydavatelství Rosa a doplněna údaji z práce Dr. Nešpora.

¹⁴ Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, CDK, Brno 2006, str. 209.

¹⁵ Tamtéž, str. 209.

¹⁶ Sleeve note Jiřího Černého k nahrávce skupiny Berani „Spirituály, aktuály a jiné“, Rosa, Praha 1997.

¹⁷ Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, CDK, Brno 2006, str. 213.

mylné domnívat se, že Berani chtěli v první řadě kritizovat stávající režim, jejich záměrem byla především prezentace náboženských obsahů.¹⁸

Skupina Berani při své tvorbě vycházela převážně z jiné tvorby – zejména amerických spirituálů a gospelů, ale také např. z českého kancionálu Matěje Václava Šteyera. Vybrané písně ale nepřebírali otrockým způsobem, nýbrž je přetvářeli a vnášeli do nich „své vlastní“ sdělení.¹⁹ Miloš Rejchrt, jeden z autorů textů skupiny Berani, se také nechal inspirovat textem Bible, kdy „v jeho textech se stále zřetelněji začala odrážet nejen konkrétní biblická témata a příběhy, ale i způsob jejich popisu; například refrén písně *Herodes je přímou citací Mt 2,18.*“²⁰

Zdeněk Nešpor v případě Beranů z „ekumenicity při výběru písní“, z „umenšování luterské pouhé víry ve prospěch skutků“ a z „akcentování lidských ctností na úkor jejich božích protějšků“ usuzuje na „záměrné obecné křesťanské zvěstování, které relativizovalo úzce konfesionální „pravdy“. *„Berani svými písněmi nechtěli oslovovat pouze protestanty, chtěli celému světu připomenout, že existují křesťanské hodnoty a že jsou závažnější než všechny úspěchy tohoto světa ...*“²¹

Hlavním sdělením Beranů bylo zdůrazňování nedostatečnosti hodnot tohoto světa vzhledem k soteriologickému zabezpečení²², připomínali dočasnost možnosti spásy²³, zpívali o „radostném umírání“ podmíněném naplňováním křesťanských hodnot, o smrti jako cestě k Bohu²⁴.

Nezbývá, než se v tuto chvíli smířit s tím, že hodnoty, které v textech písní skupiny Berany najdeme, jsou prostě hodnoty křesťanské. Možná, že důkladnější analýza textů by přinesla více poznatků o tom, jaké konkrétní křesťanské hodnoty to jsou. Ale dříve než udělám závěr, jestli je taková analýza nutná, zkusím se na tento aspekt tvorby Beranů podívat z trochu jiného úhlu.

2.2. Hodnoty a etika

Zdeněk Nešpor v souvislosti s Berany (a vlastně celou druhou generací) píše o křesťanské etice, nebo alespoň etice křesťanstvím inspirované, přesněji řečeno píše o

---

¹⁸ Tamtéž, str. 209, 212.

¹⁹ Tamtéž, str. 209.

²⁰ Tamtéž, str. 212.

²¹ Tamtéž, str. 211.

²² Tamtéž, str. 210.

²³ Tamtéž, str. 211.

²⁴ Tamtéž, str. 211.

imperativech.²⁵ To může svádět k hledání konkrétních imperativů v textech Beranů. Další možností by bylo odvolání se na Desatero a svůj výzkum bych mohla zaměřit na hledání a posuzování toho, nakolik se zkoumaným osobám dařilo tyto imperativy naplňovat. Nicméně je dost důvodů, proč se tímto směrem neubírat a proč se snažit chápat Berany prezentované hodnoty jinak. Při přemýšlení nad vyřešením této otázky mé práce mi pomohly zejména texty Jana Sokola.

Jan Sokol řekl v jednom z Ranních rozhovorů vysílaných stanicí Český rozhlas 3 – Vltava, že Ježíš vykládá Desatero tak radikálním způsobem, že je zřejmé, že jeho požadavkům nelze dostát. „Říká tím, že kdyby zůstalo jen při pravidlech zákona, žádný člověk by neměl šanci obstát.“²⁶ Každý by měl počítat s tím, že požadavky Desatera nesplní a že bude potřebovat odpuštění.²⁷ Z toho kromě jiného vyplývá, že to, jestli se členové skupiny Berani řídili jimi prezentovanými hodnotami i ve svém vlastním životě, nepoznáme podle toho, nakolik se jim dařilo splňovat nároky Desatera (či jiných imperativů). Jednak něco takového se v podstatě vysledovat nedá, ale hlavně ze slov Jana Sokola vyplývá, že o to ve skutečnosti nejde. A o co tedy jde?

Odpověď na tuto otázku nacházím rovněž u Jana Sokola. V práci *Člověk a náboženství* věnuje celou jednu kapitolu biblické etice. Pro ni je charakteristický dvojitý rozměr: „Na jedné straně ukládá člověku starost o druhé, na druhé straně vyžaduje, aby sám své jednání přísně hodnotil a ostře viděl vlastní selhání.“²⁸ Pouhé splňování pravidel nestačí na to, o co v etice jde – dosažení ideálu „dobrého života“, „pokud tím (splňováním pravidel) nesleduje jejich vlastní smysl, totiž dobrý život pro sebe i pro druhé“.²⁹ Z toho vyplývá jakási bezmeznost vlastního snažení oproti „pouhému“ splňování pravidel a nakonec i ten fakt, že ideálu „dobrého života“ se člověk může nanejvýš přiblížit.³⁰

Horst Georg Pöhlmann a Marc Stern ve své knize *Desatero v životě židů a křesťanů* přistupují k desateru podobně, kdy Pöhlmann hned v první kapitole vysvětluje: „...Desatero ... je výrazem boží lásky a milosti, žádnou morální palicí, která se z něj často dělala. Z otroků se stali partneři.“³¹ A Stern z pohledu ortodoxního žida doplňuje: „Desatero přikázání jsou i z židovského pohledu pravidla pro osvobozené otroky, žádný bič na otroky. Desatero osvobodilo nás lidi od služby lidem ke službě Bohu samému.“³²

---

²⁵ Tamtéž, str. 248.

²⁶ Sokol, J.: *Zůstat na zemi*, Vyšehrad, Praha 2008, str. 264.

²⁷ Tamtéž, str. 264.

²⁸ Sokol, J.: *Člověk a náboženství*, Portál, Praha 2003, str. 129.

²⁹ Tamtéž, str. 130.

³⁰ Tamtéž, str. 129.

³¹ Pöhlmann, H.G., Stern, M.: *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, Praha 2005, str. 18.

³² Tamtéž, Praha 2005, str. 18.

2.2.1. Biblická etika a „dobrý život“

Dříve, než se budu blíže věnovat biblické etice, chtěla bych zaměřit pozornost na etiku jako takovou. Etika je „*filosofická nauka o dobrém jednání*“ hledající společné a obecné základy, na nichž stojí morálka.³³ Etika přitom stojí nad vrstvou obecného mravu a obecných zákonů a z ní vycházející hledání nejlepšího jednání je individuální a situované.³⁴ Impulsem k tomuto významnému předělu v přemýšlení o „dobrém životě“ bylo (a je)³⁵ vydělení se jednajících jedince ze skupiny (ve smyslu individualizace). Zatímco do té doby člověku stačilo vědět, co se dělá a nedělá, sluší a nesluší a podřizovat se tomu ve svém chování, od této chvíle mrav a obyčejů na „dobrý život“ nestačí. Najednou je to člověk sám, kdo se má rozhodovat o tom, co je a co není dobré, správné. A navíc, zatímco předtím bez ohledu na výsledek, člověk „žil dobře“, když se podřídil mravu či obyčejům, od této chvíle nese odpovědnost za své rozhodování včetně jeho následků, ať už chtěných či nechtěných, předvídatelných či nečekaných. Jan Sokol v této souvislosti mluví o etice jako odpovědnosti.³⁶ Tou se budu dále zabývat, protože do této oblasti patří i etika biblická. Ve svém výkladu tedy vynechám taková pojetí etiky, které aspekt odpovědnosti (za následky vlastních činů a rozhodnutí) postrádají.

Pro biblickou etiku jsou pak charakteristické některé rysy. Předně je to již výše zmíněné převzetí odpovědnosti za druhé. To vyplývá z vědomí toho, že člověk přišel na svět již obdarován a ještě během svého života obdrží víc, než může kdy vrátit – dostává svůj život, kulturu, jazyk, ... a to vše, aniž by si to jakýmkoli způsobem zasloužil. S tím vším také přebírá závazek vykonat pro budoucí generace to, co pro něj vykonaly generace předcházející – pečovat o druhé a opatrovat a předat dál obdržené dary.³⁷

Tento aspekt biblické etiky lze opět nalézt například u Marca Sterna, který právě na Desateru přikázání ukazuje, že Bůh nejprve daruje (exodus) a pak teprve požaduje (Sínaj): „*Bůh daruje požadavek. Úkol pochází z daru. Úkol je dar. Ve všech přikázáních jde o to, předávat dále boží lásku, kterou nám Bůh daruje ve své smlouvě lásky; předávat jeho lásku, nikoli naši. To dobré, co činíme, přijímáme od Boha, neučiníme to my, nýbrž Bůh skrze nás.*“³⁸

Dalším, rovněž již výše zmíněným významným rysem biblické etiky je požadavek přísného hodnocení vlastního jednání a přiznání si vlastního selhání - pokání.

---

³³ Sokol, J.: Etika, in: *Malá filosofie člověka*, Vyšehrad, Praha 2007.

³⁴ Sokol, J.: *Člověk jako osoba*, Portál, Praha 2002, str. 190-1.

³⁵ K této skutečnosti došlo jak ve smyslu fylogenetickém, jak lze vidět na vývoji lidského společenství, tak k ní dochází (nebo by mohlo či mělo docházet) ve smyslu ontogenetickém – v životě každého člověka. in Sokol, J.: *Člověk jako osoba*, Portál, Praha 2002.

³⁶ např. viz Sokol, J, Pinc, Z.: *Antropologie a etika*, Triton, Praha 2003, stať Čas a etika.

³⁷ Sokol, J.: *Čas a rytmus*, OIKOYMENH, Praha 2004, str. 183.

³⁸ Pöhlmann, H.G., Stern, M.: *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, Praha 2005, str. 19.

Jan Sokol pro to nachází určitý důvod: „*Taková „změna smýšlení“ je to nejcennější, čeho je člověk schopen, a znamená víc než jakákoli spravedlnost ve smyslu dodržování pravidel. ... teprve zde se otevírá vstup do oblasti svobodné lidské etiky jako hledání toho nejlepšího.*“³⁹ A i v této souvislosti Jan Sokol hovoří o přiznání si vlastních dluhů (a nedostatků). Pokání a odpuštění jsou totiž způsob, jak neodčinitelnou vinu proměnit v dluh, který se dá splácet.⁴⁰

A když opět nahlédnu do knihy H. G. Pöhlmana a M. Sterna, najdu tam: „... *je to (Desatero či Dekalog), zpovědní zrcadlo, před nímž poznám, co jsem neudělal. V žalmu 130, ve verších 3 a 4, se píše: „Budeš-li mít, Hospodine, na zřeteli nepravosti, kdo obstojí, Panovníku? Ale u tebe je odpuštění ...*“

„*Na čisté, ale ničím nepodmíněné odpovědnosti vůči vlastní osobě je založena etika cti.*“⁴¹ Nejvyšší hodnotou pro člověka řídicího se touto etikou není život sám, ale život jako celek.⁴² Druzí (pokud nenesou odpovědnost za jejich životy) nemají pro sebehodnocení takového člověka žádný význam. Je zavázán být spíše v souladu s vlastní minulostí, což může znemožňovat přehodnocení jeho dosavadního života a nese s sebou určité riziko, že místo člověka samého bude jednat jeho minulost.⁴³ Tam, kde ale člověk nese odpovědnost za životy druhých (kapitán na lodi, politik), je tato etika na místě.⁴⁴

Naproti tomu etika odpovědnosti k druhému se obrací především k budoucnosti.⁴⁵ Významné pro tuto etiku je hledání svobody jako smyslu. A ten našemu životu propůjčují ti, jejichž starosti dokážeme úspěšně přijmout do svého života.⁴⁶ Přitom se nemusí jednat pouze o odpovědnost za lidi, ale např. i za organizace.⁴⁷

Přebírání odpovědnosti s sebou v každém případě nese jisté riziko – člověk se zavazuje i do budoucna a přitom neví, co ho čeká. Nemůže předem předvídat, jakých výsledků dosáhne. Východiskem pro člověka, který je na sebe ochotný takové riziko vzít může být právě naděje na odpuštění. Přitom odpuštění je další fenomén, který etiku odlišuje od zákonů.⁴⁸

---

³⁹ Sokol, J.: *Člověk a náboženství*, Portál, Praha 2003, str. 162.

⁴⁰ Sokol, J.: *Člověk jako osoba*, Portál, Praha 2002, str. 191.

⁴¹ Sokol, J.: *Čas a rytmus*, OIKOYMENH, Praha 2004, str. 184.

⁴² Tamtéž, str. 185.

⁴³ Tamtéž, str. 185-6.

⁴⁴ Tamtéž, str. 184.

⁴⁵ Tamtéž, str. 186.

⁴⁶ Tamtéž, str. 187.

⁴⁷ Tamtéž, str. 188.

⁴⁸ Tamtéž, str. 190-1.

Odpuštění je „... paradoxně podmínkou možnosti skutečné etiky jako hledání toho nejlepšího. Etiku či skutečnou mravnost jako zásadně odlišnou od spravedlnosti a práva neudrží při životě mravokárci se zdviženými prsty, nýbrž lidé, kteří dokáží svých vlastních ničemností litovat a cizí provinění vůči sobě odpouštět. Jen platným odpuštěním je totiž zlo, jemuž se jednající člověk sotva dokáže vyhnout, skutečně a definitivně (být dodatečně) sprovedeno ze světa.“⁴⁹

2.3. Beraní hodnoty a biblická etika

Když se podívám zpět na hodnoty, které v tvorbě Beranů našel Zdeněk Nešpor, jistý náznak biblické etiky zde nacházím. Tak „obecné křesťanské zvěstování“ a snaha oslovit „celý svět“ může být projevem přesvědčení, že odpovědnost za stav světa leží na nás všech. Zdůrazňování významu skutků a lidských ctností může být chápáno jako apel na člověka – „Jednej, dokud můžeš, bez tvého přičinění se nic nezmění.“ Zároveň Jan Sokol nachází souvislost mezi ctností a jednáním, které člověka přesahuje, jednáním, které je převzetím odpovědnosti za druhé, přírodu, svět.⁵⁰

Nicméně by bylo asi uspěchané stavět na tak chatrných základech. Takže i s ohledem na to, že „stopy“ biblické etiky budu nejspíš hledat i v životech členů skupiny Berani, rozhodla jsem se v této části práce pojmenovat jisté příznaky, jejichž nalezení mi umožní dospět k závěru, jak to s přítomností biblické etiky v textech skupiny Berani je.

Na základě předchozích kapitol shledávám, že příznaky odlišující biblickou etiku od etik jiných jsou:

- převzetí odpovědnosti za druhé (včetně organizací apod.)
- fenomény pokání a odpuštění

Zároveň, aby etika byla etikou, důležitý je:

- důraz na vlastní jednání, čin
- důraz na hledání toho nejlepšího

Pokud jde o texty písní skupiny Berani, zjistíme, že všechny tyto příznaky jsou v nich přítomny. Důraz na vlastní jednání a na hledání toho nejlepšího najdeme například v písni citované Zdeňkem Nešporem – *Kdo mě z pout mých ven vyvodí*, v její poslední sloce:

⁴⁹ Sokol, J., Pinc, Z.: *Antropologie a etika*, Triton, Praha 2003, str. 30.

⁵⁰ Sokol, J., *Malá filosofie člověka*, Vyšehrad, Praha 2007, str. 203.

*„Pramen žití někde najít,
neznat, co je únava,
třeba sám dál pravdu hájit,
i když právě prohrává.“*

V této písni můžeme rovněž najít sloku, která nabádá k převzetí odpovědnosti za druhého, i když ne v podobě viditelné hned na první pohled. Nicméně souvislost s výše popsanou svobodou jako hledání smyslu je zde zřejmá:

*„Kdo mě z pout mých ven vyvodí,
kdo ta pouta odstraní?
Jenom láska vysvobodí,
láska bázeň vyhání.“*

Podobně je tomu v písni *Volný jsem*, kterou jsem našla ve zpěvníku *Svítá*⁵¹:

*„Já kdybych všechna tajemství a strategie znal
Bohu díky volný jsem
zbylo by jen zoufalství, lásku kdybych vzdal
Bohu díky volný jsem.“*

Důraz na vlastní jednání najdeme například v další písni citované Zdeňkem Nešporem - *Vostnatej drát*:

*„Nesahej, brácho, na drát padlej na zem,
vždyť shůry dolů spolu s ďáblem pad,
s čertem i žertem si hraje jenom blázen,
tak nech ten drát, vostnatej drát, vostnatej drát.“*

Náznak odpuštění najdeme v písni *Báječnej bál (Podobenství o hostině)*⁵²:

*„Král však ten bál neodvolal
zvát šel dál než by kdo čekal“*

---

⁵¹ *SVÍTÁ*, Křesťanské písničky nejen pro mládež, Kalich, Praha 1999.

⁵² Tamtéž, str. 27. Pod názvem „Báječnej bál“ je píseň uvedena na nahrávce skupiny Beraní z roku 1997, pod názvem „Podobenství o hostině“ je píseň uvedena ve zpěvníku *Svítá*.

*ani žádná mříž ba ani ten hřích
nezabrání tomu kdo vejít
chtěl by na ten bál báječnej bál
bálů bál."*

Další písní, kde se zpívá o odpuštění je například píseň *Chvalozpěv*⁵³:

*„Žíznivým dá napít z pramene,
nedolomí nalomenou třtinu,
proměňuje srdce kamenné,
odpustí i zbloudilému synu."*

Pokud jde o pokání, výmluvný je refrén písně *Zní, zní, zní*⁵⁴:

*„Zní, zní, zní hlas temný, tichý,
zní, zní, zní v poušti volání,
Zní, zní, zní: zvažte své hříchy,
ještě pozdě není, je čas pokání.."*

---

⁵³ Tamtéž, str. 282-3.

⁵⁴ Tamtéž, str. 504.

3. VÝZKUMNÝ PROBLÉM

3.1. Úzké sepětí mezi hodnotami prezentovanými a hodnotami žitými

Dalším podstatným aspektem mé práce je vyjasnění si toho, co to znamená ono úzké sepětí mezi hodnotami prezentovanými a hodnotami žitými. Zdeněk Nešpor je charakterizuje následovně: „... tito umělci se vždy a důsledněji, než tomu bylo ve většině případů jejich předchůdců, snažili podle jimi deklarovaných etických hodnot skutečně žít a po svém způsobu je i dávat na odiv v tom smyslu, že jejich zastávání samo o sobě bylo hořkou kritikou stávajícího mocenského režimu a jeho implicitně náboženské ideologie.“⁵⁵ Použití slovesa „snažit se“ v této větě může naznačovat, že ne vždy se to dařilo. I když tedy předpokládám, že členové skupiny Berani žili v souladu s biblickou etikou, neznámá to, že nikdy neselhali. To vlastně odpovídá i skutečnosti, že jedním z aspektů biblické etiky je fenomén pokání, který naznačuje, že s něčím takovým, jako je naše selhání, „se počítá“. Takže pokud na základě tvrzení Zdeňka Nešpora předpokládám, že úzké sepětí mezi hodnotami prezentovanými skupinou Berani a hodnotami členy skupiny Berani žitými existuje, musím zároveň předpokládat, že výše uvedené aspekty biblické etiky najdu i v životech členů skupiny Berani.

3.1.1. Pokání

Jako jednu z charakteristik biblické etiky tedy Jan Sokol uvádí přísné hodnocení vlastního jednání a ostré nahlížení vlastního selhání. Člověk se přestane vymlouvat na okolnosti a přihlásí se ke svému činu s plnou odpovědností. To na jedné straně může sloužit k tomu, že se člověk ze své minulosti poučí a příště bude moudřejší. Zároveň, a to je z hlediska biblické etiky a hledání „zdařilého života“ mnohem významnější – může dosáhnout odpuštění a svoji neodčinitelnou vinu proměnit v dluh, který může splácet.⁵⁶

Nicméně, i když pokání předpokládá zjevné uznání své viny, stále se odehrává mezi dvěma osobami, jichž se týká, to jest mezi viníkem a poškozeným (nebo Bohem), a v tomto smyslu je to záležitost intimní. To je důvod, proč v životech členů skupiny Berani nebudu hledat konkrétní pokání, ale spíše se budu snažit najít projevy kritické sebereflexe vlastních činů.

---

⁵⁵ Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, CDK, Brno 2006, str. 247.

⁵⁶ Sokol, J.: *Člověk jako osoba*, Portál, Praha 2002, str. 191.

3.1.2. Odpuštění

Jan Sokol definuje odpuštění jako „dobrovolné vzdání se nároků i nepřátelství vůči tomu, kdo mne poškodil“.⁵⁷ Dále v definici uvádí, že je možné jen individuálně a jen na rovině mravní a jeho obvyklou podmínkou je uznání viny ze strany viníka. Uznání viny ze strany viníka je jinde uváděno jako podmínka, bez níž v podstatě odpustit nelze⁵⁸, respektive odpuštění není možné, dokud ještě trvá možnost poškození ze strany viníka. Z logiky věci ale vyplývá, že tato podmínka je nezbytná pro dosažení odpuštění. Kdyby totéž platilo i pro toho, kdo chce odpustit, znamenalo by to, že by byl odkázán na to, zda viník někdy nahlédne své konání v pravém světle a byl by v podstatě nucen pěstovat v sobě zášť a nenávist i ve chvíli, kdy by křivdu nepociťoval. A věta „Vždyť já už jsem ti dávno odpustil.“ vyslovená ve chvíli, kdy viník žádá o odpuštění, by postrádala smyslu. Konec konců, jak schopnost odpustit tak pokání nepřicházejí v životě člověka na povel, ale ve chvíli, kdy pro ně „dozraje“.⁵⁹

Fenomén odpuštění tedy v životech jednotlivých členů skupiny Berani budu hledat ne v jeho konkrétní podobě, respektive zjišťovat kdy, komu a co zkoumané osoby odpustili, ale budu se snažit najít takové vztahy k osobám, které je poškodili a ve kterých ze strany zkoumaných osob nejsou přítomny emocionální projevy provázející pocit ukřivdění, bez ohledu na to, zda zkoumané osoby byli viníky požádány o odpuštění. Přitom budu samozřejmě reflektovat, zda si jsou zkoumané osoby vědomé provinění na straně viníka.

Jak se u člověka ukřivdění projevuje po stránce emocionální popisuje Jaro Křivohlavý ve své přednášce Křesťanské pojetí odpuštění⁶⁰:

„Zlost, zášť, vztek, hněv, výhrady, nelibost, zuřivost, našťvanost, nahněvanost, rozzlobení, hořkost, ostrá slova, někdy i rány, nedůvěra, zaujatost, nevážnost, nechut, dopal, reptání, osočování, antipatie, nenávist, odpor, zášť, rozmrzelost, výhrady, rezervovanost, zoufalství, pocity porážky i urážky, pocity odmrštění, odepsání, zahanbení, zaslepenost vztekem, hluboká zlost, skrytý hněv a zklamaný vztek. Člověka to požírá a žere a je zde touha pomstít se, je to jako trest na svobodě. Uzavření do pekla. Duše je mrtvá.

Zoufalství má hlavní slovo. Člověka to, co se stalo, trápí, ba zraňuje. Pak člověk vše přemítá v sebelitování. Nerad něco dělá. Je uzavřen do vězení své nenávisti, neustále ho trápí myšlenky a vzpomínky na nespravedlnost. Jsou zde pocity zranění a

---

⁵⁷ Sokol, J.: Odpuštění, in: Malá filosofie člověka, Vyšehrad, Praha 2007.

⁵⁸ například Peschke, K.-H.: Křesťanská etika, Vyšehrad, Praha 2004, str. 200.

⁵⁹ Sokol, J.: Člověk jako osoba, Portál, Praha 2002, str. 157.

⁶⁰ <http://jaro.krivohlavy.cz/kres-anske-pojeti-odpou-teni>, ze dne 26. 4. 2010.

bolesti, emocionální chlad až otupělost, tyto pocity se hromadí jako v uzavřené lahvi, domnívá se, jako by žil v atmosféře zlosti a vzteku, nevole, odporu. Je zde emocionální chlad a tvrdost – člověk je jako skála ledu, má někoho či něčeho plné zuby, nemůže se s tím srovnat."

Pokud tedy ve vztahu zkoumaných osob k viníkovi či viníkům, který nebo kteří je poškodil či poškodili (nebo to měl/i v záměru), respektive ve vyprávění zkoumané osoby o daném konkrétním člověku či konkrétních lidech a jeho/jejich činu nenajdu nic z toho, co Jaro Křivohlavý ve své charakteristice uvedl, budu to považovat za „dobrovolné vzdání se nároků i nepřátelství“ ze strany zkoumané osoby vůči danému viníkovi či viníkům. Předmětem mé analýzy budou samozřejmě i popisy událostí, ze kterých vyplývá, že se zkoumaná osoba dobrovolně vzdala nároků i nepřátelství vůči tomu, kdo ji poškodil.

3.1.3. Starost o druhé

Při hledání tohoto aspektu biblické etiky v životech členů skupiny Berani budu hledat to důležité, na čem členům skupiny Berani záleželo či záleží a co nebo kdo byli nebo jsou předmětem jejich péče, do čeho byli ochotni investovat své úsilí, aniž by jejich motivací byl finanční zisk, kdy jim nešlo jen o vlastní prospěch.

3.1.4. Vlastní jednání jako důsledek hledání toho nejlepšího

Jak jsem již uvedla výše, etika stojí nad dobovým mravem a zákony. Stejně tak jednání, které je důsledkem hledání toho nejlepšího, jakýmsi způsobem vyniká nad chováním většiny. To, že daný člověk jednal správně, často ukáže až čas. A právě v takovém jednání se ukazují a připomínají hodnoty, které člověka přesahují. V životech skupiny Berani se budu snažit najít právě takové jednání.

3.2. Výzkumná otázka

Cílem mé práce je blíže popsat úzké sepětí mezi hodnotami, které ve své tvorbě prezentovala skupina Berani a hodnotami, kterými se ve svém životě řídili její členové. V úvodní, teoretické části, jsem v tvorbě Beranů našla to, co Jan Sokol nazývá

biblickou etikou. Pokud platí tvrzení o výše definovaném sepětí, znamená to, že biblickou etiku, respektive její příznaky – pokání a odpuštění, starost o druhé, vlastní jednání jako výsledek hledání toho nejlepšího, najdeme i v životech členů skupiny Berani.

Další otázkou, kterou je třeba si položit, je, jak můžeme něco takového v životě druhého člověka hledat, jak to můžeme vidět a jak o tom můžeme mluvit. Při přemýšlení o tomto aspektu mé práce se mi vybavovala setkání či vztahy s různými lidmi, kdy v určité chvíli jsem si uvědomila nějakou vlastnost onoho člověka, řekla jsem si, tak tohle znamená být hodný, tohle znamená být skromný, tohle znamená být velkorysý. V případě jednoho mého známého jsem jednoho dne pochopila, že je takový, jaký je, protože je evangelík. Tím jsem myslela zejména to, že svoji víru bere vážně, přemýšlí o tom, co říká farář v kostele a výsledky jeho přemýšlení mají vliv na jeho jednání. Ne proto, že by si to předsevzal, ne proto, že mu to někdo přikazuje, ale proto, že to tak sám cítí a rozumí tomu tak – přivlastnil si tento pohled na svět. Řekla bych, že jeho nejsilnější stránkou je právě převzetí odpovědnosti za druhé – nejen jeho péče o druhé, ale i schopnost přijmout druhé takové jaké jsou. A zároveň vnímám, že se najdou lidé, kteří mého známého takto nevnímají. Může to být proto, že v jejich očích vynikají jiné jeho vlastnosti a strhnou na sebe jejich pozornost, anebo proto, že mnou zmiňovaná „vlastnost“ nemá pro daného pozorovatele význam, není pro něj důležitá. Co se tím snažím říct?

Při hledání výše uvedených příznaků můžu zvolit něco jako „mechanický“ přístup – stanovím hřeben podrobnějších kritérií (pokud se něco takového v této souvislosti vůbec stanovit dá) a budu tímto hřebenem pročesávat životy Beranů. Sklizní mi bude vše, co neprošlo hřebenem. Možná, že se mi tak podaří získat něco, co by se dalo nazvat objektivním výčtem, ale k čemu to bude? Jsou hodnoty a etika důležité samy o sobě, nebo svého pravého významu nabývají až v praxi, v životě určitého člověka, v konkrétní situaci? A pokud platí ta druhá odpověď, je pro naše poznání lidského jednání důležitý pouze výčet těchto hodnot, anebo také seznámení se s člověkem (či jeho životem), který dané hodnoty přijal za vlastní a řídí se jimi?

Druhou variantou tedy je, že se pokusím tomu, co prožili členové skupiny Berani, porozumět a pochopit jejich prožívání a jednání a teprve na základě tohoto pochopení se budu snažit v jejich životě najít výše uvedené aspekty biblické etiky. Pro tuto variantu hovoří i „individuální a situovaný charakter hledání nejlepšího jednání“.⁶¹

---

⁶¹ Viz kapitola 2.2.1. Biblická etika a „dobrý život“.

Výzkumnou otázku tedy formuluji takto: V jaké podobě se v životech členů skupiny Berani vyskytují fenomény pokání a odpuštění, starost o druhé, jednání jako výsledek hledání toho nejlepšího?

Výrazem fenomény se snažím vystihnout ten záměr nahlížet příznaky biblické etiky v životech zkoumaných osob nezaujatě, v tom smyslu, že je nebudu poměřovat se svými vlastními měřítky nebo nějakými jinými měřítky, ale budu se je snažit nahlížet pouze v kontextu života zkoumaných osob. Mým cílem rozhodně není jakýmkoli způsobem životy a činy členů skupiny Berani hodnotit. Budu ráda, když má práce přispěje k odpovědi na otázku, jak může vypadat biblická etika v praxi.

4. VÝZKUMNÁ STRATEGIE

4.1. Metodologický postup

Mým cílem je tedy pochopit, co prožily zkoumané osoby, porozumět a pochopit jejich prožívání a jednání, a na základě toho určit, v jaké podobě se v jejich životě vyskytují výše uvedené aspekty. Jinak řečeno předpokládám, že tvrzení Zdeňka Nešpora o úzkém sepětí mezi hodnotami prezentovanými skupinou Berani a hodnotami žitými členy této skupiny odpovídá skutečnosti a zajímá mě, co to v praxi znamená, tedy, co takového členové skupiny Berani prožili a učinili, že se o tom dá říct, že to vychází z biblické etiky.

To v první fázi znamená získat základní představu o tom, co zkoumané osoby prožily a alespoň o některých významných momentech jejich života. Ve druhé fázi to znamená průběžné vyhodnocení informací získaných v první fázi a sběr dalších relevantních dat. V další fázi je to získání bližších informací o těch událostech v životech zkoumaných osob, jejichž pochopení z hlediska prožívání a jednání zkoumaných osob by mohlo odkazovat ke mnou hledaným aspektům. Ve čtvrté fázi musí následovat analýza získaných informací, jejímž výstupem bude popis takového jednání a prožívání zkoumaných osob, které lze označit za projev mnou hledaných aspektů.

S ohledem na cíl mého výzkumu – porozumět prožívání a jednání členů skupiny Berani, jsem zvolila kvalitativní výzkum, jehož výstupem není ověření určité hypotézy, nýbrž právě porozumění.⁶² Seznámení se se skutečnými událostmi, které ovlivnily život zkoumaných osob, je sice součástí mého přístupu, nicméně důraz musí být kladen na „konkrétní interpretaci vázanou na konkrétní individuum“⁶³, na to, jak se v této „objektivní“ situaci orientovaly a rozhodovaly právě zkoumané osoby, a proto jsem zvolila biografický přístup.

Pro první fázi – sběr výzkumných dat, na základě kterých jsem získala základní představu o tom, co zkoumané osoby prožily a o významných momentech jejich života, jsem zvolila metodu narativního rozhovoru, respektive jeho první fázi – plynulé vyprávění dotazovaného (zkoumané osoby) o jeho životě.⁶⁴ Toto úvodní vyprávění jsem stimulovala výzvou, aby mi zkoumaná osoba vyprávěla o svém životě. Hned v této

---

⁶² Disman, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Karolinum, Praha 2002, str. 286.

⁶³ Svoboda M.: *Biografická metoda v antropologii*, Přehledové studie 07/12, [online] http://caat.cz/studie/documents/Michal_Svoboda_Biograficka_metoda_v_antropologii.pdf (staženo dne 30. 11. 2009).

⁶⁴ Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha, Portál, 2005, str. 177.

úvodní fázi jsem se setkala s různými problémy. Tak František Šilar své vyprávění z větší části pojal jako vyprávění o působení skupiny Berani, což bylo důsledkem toho, že jsem se (nejen) na něj obracela s tím, že chci zpracovat bakalářskou práci o Beranech. Pavel Dvořáček, oproti dojmu, který na mě udělal po telefonu, se o svém životě moc nerozhovořil (jeho vyprávění o vlastním životě trvalo cca 8 minut), čímž mě trochu zaskočil a tak ve snaze „rozvyprávět ho“ jsem mu musela hned od počátku klást dotazy. Pan Rejchrt odmítl o svém životě mluvit s odůvodněním, že o svém životě už se namluvil hodně a že už se mu nechce mluvit zase o tom samém a že vzpomínky na jeho život jsou zaznamenány v knize „O něco svobodnější“, která vznikla na základě rozhovorů, které s Milošem Rejchrtem vedli Štěpán Hájek a Michal Plzák. I přes tyto problémy si troufám tvrdit, že se mi podařilo shromáždit materiál (v případě pana Rejchrtu na základě jiných zdrojů než jeho vlastního vyprávění), ze kterého jsem mohla vycházet v další fázi výzkumu.

Ve druhé fázi jsem předběžně vyhodnotila informace získané v první fázi. Analyzovala jsem přepisy úvodního vyprávění a vyhodnotila jsem problematiku pasáže, jímž jsem nerozuměla, popřípadě bílá místa (například určité úseky života), o nichž jsem se z vyprávění zkoumaných osob nic nedozvěděla. Na základě tohoto vyhodnocení jsem formulovala otázky, které jsem zkoumaným osobám kladla v další fázi výzkumu. Získala jsem tak doplňující informace k předchozímu vyprávění a rovněž další informace ke mnou hledaným aspektům. Zároveň jsem v dostupných dokumentech dohledávala další informace k událostem, které ovlivnily životy zkoumaných osob. Přehled nejvýznamnějších událostí je součástí mé práce.⁶⁵ V případě, že jsem objevila určité nesrovnalosti mezi vyprávěním zkoumaných osob a obsahem dokumentů, v rámci možností jsem se snažila dopátrat se důvodu těchto nesrovnalostí.

Ve třetí fázi praktické části výzkumu jsem zkoumaným osobám kladla doplňující otázky. Jednak to byly otázky, které se vztahovaly k úvodnímu vyprávění. Dále to byly otázky, které se vztahovaly k tématu mé práce. (Např. Je něco, čeho ve svém životě litujete, co si vyčítáte?) S ohledem na nutnost vyhodnotit první fázi výzkumu byla první a druhá setkání se zkoumanými osobami časově oddělena v řádu několika týdnů. Jenom v případě Miloše Rejchrtu proběhlo pouze jedno setkání, které bylo součástí třetí fáze výzkumu.

Ve čtvrté fázi výzkumu jsem provedla konečnou analýzu získaných dat (přepisů úvodních vyprávění doplněných o přepisy rozhovorů nahraných ve fázi třetí, v případě Miloše Rejchrtu dat získaných prostřednictvím studia knihy O něco svobodnější a přepisu rozhovoru nahraného ve třetí fázi) s ohledem na mnou hledané aspekty. Ve

---

⁶⁵ Viz kapitola 6. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI.

vyprávění osob jsem se snažila rozpoznat popis prožívání a jednání, které se vztahuje ke mnou hledaným aspektům – jednalo se zejména o sebekritickou reflexi ze strany zkoumaných osob, o vztah k osobám, které zkoumaným osobám ublížili (nebo ublížit chtěli), o ty události v životech zkoumaných osob, které se dají považovat za převzetí péče o druhé a nakonec jednání a činy, které překonávaly dobový mrav v tom smyslu, že jej přesahovaly z hlediska trvání hodnot, jež prezentovaly.

Rozhovory se zkoumanými osobami jsem pro případ vzniku nepředvídatelné technické závady zaznamenala prostřednictvím dvou záznamníků (HYUNDAI Model No. MP 1401 FM a EMGETON E5CULT) a následně uložila na datovém nosiči (USB flash disk). Ve chvíli, kdy se ukázalo, že záznam získaný prostřednictvím přístroje, z něž nahrávky byly kvalitnější – EMGETON, je dostačující, záznam pořízený prostřednictvím druhého přístroje – HYUNDAI, jsem smazala a záznamy z prvního přístroje znovu archivovala na jiný datový nosič (CD).

Při snaze anonymizovat přepisy a vlastně i údaje, které bych posléze ve své práci použila, jsem narazila na obtíž, že vyprávění, se kterými jsem pracovala, se v podstatě anonymizovat nedala – buď by nebylo dosaženo stavu, kdy by nemohlo dojít k odhalení identity zkoumané osoby a nebo by vznikaly věty typu „Studenti podepsali dopis, který reagoval na skutečnost, že lidem, kteří vykonávali profesi, na kterou studenti studovali, vládnoucí režim znemožnil výkon jejich zaměstnání a zároveň neumožnil výkon tohoto zaměstnání absolventce té samé fakulty, kterou studenti studovali.“, nebo „Zkoumaná osoba M podepsala dokument, jehož zveřejnění vyvolalo represí ze strany vládnoucího režimu. Po nějakém čase M převzal roli člověka, který ručil za pravost dokumentů vydávaných jménem lidí, kteří se sdružili kolem zveřejněného dokumentu.“ S ohledem na tuto skutečnost, ale zejména na ten charakter etiky, že svého významu nabývá právě v konkrétním životě konkrétního člověka vyskytujícího se v určité situaci v určité společnosti lidí, jsem se po domluvě se zkoumanými osobami rozhodla data neanonymizovat. Nahrávky rozhovorů a jejich přepisy, které nelze anonymizovat takovým způsobem, aby nebyla způsobena újma dalším osobám, nejsou tedy součástí této bakalářské práce. Konečný text byl zkoumaným osobám předložen k autorizaci a všichni s jejím zveřejněním vyslovili souhlas.

Zároveň výzkum doprovázel sběr dalších důležitých informací – zejména práce s různými dokumenty dostupnými na Internetu, jehož cílem bylo jednak doplnit některé informace o působení skupiny Berani a také doplnit a popřípadě ověřit některé údaje uváděné zkoumanými osobami.

Validita výzkumu bude do jisté míry zajištěna kompletním zpracováním všech získaných dat u všech zkoumaných osob. Reliabilitu výzkumu se budu snažit zajistit

jednak kompletní archivaci všech dat, dále pak kompletním popisem způsobu získání dat, jejich vyhodnocení a interpretace.

4.2. Výběr a představení zkoumaných osob

Podle vyprávění Františka Šilara, jednoho ze zakládajících členů skupiny Berani, lze hovořit o čtyřech sestavách skupiny Berani, které postupně vznikly a zase zanikly. Na základě vzpomínek zkoumaných osob a na základě dostupných materiálů jsem napočítala 14 hudebníků, jejichž seznam zde uvádím. Do závorky jsem ke každému jménu napsala číslo sestavy, do které daný hudebník patřil: Marie Cmíralová (Prčková) (2, 4), Pavel Dvořáček (1,2,3,4), Jiří Gruber (2), Jaroslav Kulhavý (1), Jan Mamula (1,4), Tomáš Najbrt (1), Lýdia Mamulová (4), Jiří Pánek (1), Jana Pičmanová (Šilarová) (4), Karel Přikryl (3), Miloš Rejchrt (3,4), Ivan Ryšavý (3), Pavel Sokol (2), František Šilar (1,2,3,4).

V rámci svého výzkumu jsem se rozhodla zaměřit se na tři zakládající členy – Pavla Dvořáčka, Jana Mamulu a Františka Šilara, z jejichž iniciativy Berani vznikli, a dále pak na Miloše Rejchrtu, který psal nejprve pro Berany texty a posléze se k nim přidal také jako zpěvák a hudebník.

Miloš Rejchrt, ještě v době, než se stal členem skupiny Berani, vystupoval s Berany jako host v rámci jejich recitálů v Malostranské besedě. V této roli s Berany vystupoval i Svatopluk Karásek.

Pavel Dvořáček

je jeden ze tří zakládajících členů skupiny Berani, který od začátku pro Berany skládal texty. Ve skupině hrál na kytaru a byl pěveckým tahounem skupiny. Působil ve všech sestavách Beranů.

Jan Mamula

jeden ze tří zakládajících členů skupiny Berani, působil v první a čtvrté sestavě Beranů, hrál na kytaru a zpíval.

Miloš Rejchrt

se svým zpěvem připojil ke skupině Berani až v rámci třetí sestavy Beranů, kde také nahradil Františka Šilara ve hře na kontrabas, ale již první sestava Beranů zpívala písně, které pro ně Miloš Rejchrt napsal.

František Šilar

rovněž patří mezi zakládající členy skupiny, vedoucí slovo ve skupině měl, pokud šlo o hudební aranže jednotlivých písní, hrál na kontrabas, ve třetí sestavě na kytaru, a zpíval.

5. BERANI

5.1. Historie

Pavel Dvořáček, Jan Mamula a František Šilar společně studovali Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu a všichni tři bydleli na koleji v Jirchářích. Měli rádi folk, spirituály, Františkovi Šilarovi se líbil vokální zpěv. Pokud šlo o zahraniční hudebníky, kteří na ně měli vliv, byli to zejména Peter, Paul & Mary, Mahalia Jackson a Golden Gate Quartet, přičemž aranžemi těch posledních se ze začátku nechali hodně inspirovat. Mezi hudebníky, kteří na ně měli vliv, lze zařadit i Peta Seegera, který je především nadchl atmosférou, kterou dokázal na svých koncertech vytvořit. František Šilar popisuje jako fantastický zážitek, kdy na koncertě Pete Seegera zažil to, co předtím zažil jen v kostele – společný zpěv lidí, s tím, že na koncertě to mělo nevázaný formát, který byl strhující.

Tři studenti teologie tedy začali společně zkoušet hrát a zpívat spirituály, nejprve písně převzaté od Spirituál Kvintetu, ale pak přišla potřeba dělat to po svém. František Šilar se věnoval spíše hudební stránce, Pavel Dvořáček psal texty. Později se k nim přidali ještě Tomáš Najbrt a Jiří Pánek, vytvořili skupinu a začali zkoušet. Po pár měsících začali vystupovat po církvi, protože měli kontakty na svoje starší kolegy, kteří už působili na sborech a zvali je, aby zahráli, například při příležitosti konání dne mládeže. První zkouška se konala v první pondělí v listopadu 1972 v 15:30 hod. a první koncert se konal 26. listopadu 1972 v Libni, kde Berani zahráli písně Jozue, Kdekdo a On nám dal⁶⁶. Po sborech, evangelických i katolických, hráli první rok a potom jim doktor Tichota (Spirituál Kvintet) poradil, aby „vyrazili do světa“. Začali vystupovat v Malostranské besedě (první koncert v Malostranské besedě se konal 28. listopadu 1973⁶⁷) a na různých akcích. A protože na jejich koncerty chodilo „do těch světských prostor“ hodně evangelíků, pořadatelé je začali zvat i na akce, u kterých si nebyli jisti, jestli tam přijde dost lidí. Tak se Berani dostali do širšího povědomí a v rámci Písní dlouhých cest se dostali k Portě, kam byli vysláni za Prahu. Berani se tedy účastnili Porty, která se konala v roce 1974 ve Svitavách, a asi částečně i z politických důvodů neobdrželi žádnou z hlavních cen. Porota se ale rozhodla vytvořit kvůli nim novou cenu – zvláštní cenu poroty. A protože se blížila doba, kdy měl František Šilar odejít na vojnu a Jan Mamula odcházel z Prahy, v Lucerně, v rámci koncertu vítězů Písní dlouhých cest

---

⁶⁶ Deník Pavla Dvořáčka.

⁶⁷ Tamtéž.

se konal jejich rozlučkový koncert – 24. září 1974⁶⁸. Miloš Rejchrt, který sice na koncertě nebyl, vzpomíná, že se po koncertě psalo v Mladém světě, že Berani pro velký úspěch zrušili přestávku. František Šilar vzpomíná, že bylo pěkné, jak je lidi přijali.

Odchod Františka Šilara na vojnu se nakonec neuskutečnil, povolání zatím nepřišlo. František Šilar nastoupil náhradní vojenskou službu⁶⁹, kdy pracoval v Praze, na stavbě metra. Společně s Pavlem Dvořáčkem začali dávat dohromady Berany číslo dvě. Tehdy s nimi hráli Marie Cmíralová, Pavel Sokol a Jiří Gruber. Berani opět jezdili hlavně po sborech, po celé republice. Podle Pavla Dvořáčka právě v této sestavě vystupovali i v Baráčnické rychtě. No a když musel František Šilar na vojnu na pět měsíců opravdu jít, Berani číslo dvě skončili.

Po návratu Františka Šilara z vojny vznikli Berani číslo tři a sestava se opět obměnila. Tentokrát se k Beranům přidal už i Miloš Rejchrt, který mezitím přišel o státní souhlas k výkonu duchovenského povolání a přestěhoval se z České Lípy do Prahy. Dále pak s Berany v tomto období hráli Ivan Ryšavý a Karel Přikryl - ten se právě kvůli možnosti hrát s Berany dokonce přestěhoval do Prahy z Brna. Berani opět vystupovali po sborech, hráli v Malostranské besedě a na nějakých dalších akcích – Talent Prahy apod. Tam také zahráli píseň *Víc než oko spatřit smí, která se nelíbila* Maxmiliánu Navrátilovi⁷⁰ a ten zakázal vystupování Beranů v Malostranské besedě. Poté ještě následovalo přejmenování na Skupinu Havla Dřevínka (když nemohli vystupovat jako Berani) a pod tímto názvem v Malostranské besedě jednou zahráli. Volba názvu byla tak trochu provokací, protože Václav Havel byl v té době už ve vyšetřovací vazbě. František Šilar ale hovoří o jisté „křečovitosti“ – pořadatelé přece jenom měli strach. Zároveň Pavel Dvořáček v té době odcházel na pět měsíců na vojnu, takže Berani číslo tři skončili. Třetí Berani asi nakonec neskončili tedy proto, že by k tomu byli donuceni, ale podle Františka Šilara z toho důvodu, že odešel nejen „tahoun textařskej“ a „tahoun“, pokud šlo o vytvoření atmosféry, ale odešel i „tahoun pěveckej“ a nebyla odvaha začínat s novou partou.

Čtvrtá sestava vznikla díky pozvání na festival do Jimramova v roce 1995. K účasti se nakonec nechali „vyhecovat“ Lýdií Mamulovou (žena Jana Mamuly) a půl roku před vystoupením se v neděli večer sjížděli na zkoušky do Poděbrad. Na festival si částečně obnovili repertoár a zároveň dali dohromady nové písně. Opět následovali

---

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Ta spočívala v tom, že člověk nešel na vojnu, ale 19 měsíců vykonával nějaké zaměstnání a potom šel teprve na 5 měsíců na vojnu.

⁷⁰ Jaroslav Maxmilián Navrátil - inspektor pro kulturu na Praze 1.

koncerty po sborech a po různých akcích. To fungovalo několik let, kdy Berani také vytvořili novou nahrávku, která vyšla v roce 1997 v nakladatelství Rosa.⁷¹

5.2. „Po svém“

Berani ze začátku zpívali pouze spirituály. Na začátku sedmdesátých let existovala jediná česká „sbírka“ spirituálů, a to upravených pro klavír. Autorem knihy byl Jiří Joran a součástí knihy byly jím přeložené české texty. Ty ale Berani nemohli použít, protože nebyly zpívatelné – například na dlouhé tóny byly krátké slabiky a obráceně. Takže jedním z prvních úkolů, který Berani čekal, bylo převezení anglických textů do češtiny tak, aby se daly zpívat. Zároveň František Šilar vypráví o tom, jak Berani hned na začátku došli k závěru, že spirituály musí dělat po svém, a přitom mluví za sebe, Pavla Dvořáčka a Jana Mamulu. Všichni cítili, že nemůžou přejímat písně, které nevyjadřují to, co sami cítí. Zejména šlo o to, že původní texty spirituálů byly na vkus studentů teologie „příliš jednoduše zbožné“, myšlenku, která v nich byla obsažena chtěli formulovat nově. Vnímali omezení tohoto náboženského jazyka, který už byl z jejich pohledu nefunkční zejména pokud šlo o oslovování lidí, pro které byl pouze jakýmsi znamením „těch církevníků“. Snahou Beranů bylo aktualizovat spirituály tak, aby dokázaly oslovit (ale ne za každou cenu!) i soudobého člověka.

Pro Miloše Rejchrtu jsou spirituály písněmi touhy po svobodě, které jsou zároveň hluboce prožité, podle něj je vytvořili lidé, kteří rozuměli poselství evangelia. Na rozdíl od různých evropských emancipačních hnutí jsou zde propojeny svoboda a naděje, kdy nositelem naděje není žádný lidský činitel (například proletariát), ale nadějí je to, co nás vede k zemi zaslíbené. Významný u spirituálů je „responziální dialog“ projevující se ve způsobu zpěvu, kdy na kazatelovo „kázání“ odpovídá celé shromáždění, jakási komplementarita individuality, nenahraditelného jedince a kolektivu, nenahraditelného společenství. Propojení svobody a naděje bylo také to, co se Miloš Rejchrt snažil vyjádřit svými texty, přičemž svobodu chápe jako určitý rozměr lidského života, který v sobě obsahuje i vstřícnost, vzájemnost, plnost, blaženost, ... neklade rovnítko mezi osvobozením (od omezení) a svobodu, naopak svoboda je smyslem osvobození.⁷²

---

⁷¹ Viz přílohy 2 a 3.

⁷² Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

Kromě Pavla Dvořáčka a Miloše Rejchrtu najdeme mezi autory textů beranských písní i další jména.⁷³ Například některé písně, které dnes zpívá Svatopluk Karásek, byly také původně stvořeny pro Berany. Vlastně jeden z koncertů skupiny Berani, na který jako hosta Svatopluka Karáska pozvali, mu nejspíš otevřel cestu k jeho sólové dráze v undergroundu.⁷⁴ Seznam a texty písní z beranského repertoáru jsou součástí příloh této práce.

5.3. Opravy

Některé údaje uváděné v souvislosti se skupinou Berani se ukázaly jako mylné. Jednak skupina nebyla vedena Milošem Rejchrtem. Skupina Berani vznikla nezávisle na Miloši Rejchrtovi. Ten sice o skupině věděl, ale sám se k Beranům přidal až posléze, protože se mu líbilo, co a jak Berani dělali a chtěl „být u toho“. Nejprve začal tím, že pro Berany psal texty a později se k nim přidal i jako hudebník.⁷⁵

Na Portě ve Svitavách Berani neobdrželi zvláštní uznání, ale zvláštní cenu poroty, která tuto cenu vytvořila právě kvůli Beranům.⁷⁶

Skupina Berani se sice přejmenovala na Skupinu Havla Dřevínka, ale pod tímto názvem vystoupila pouze jednou v Malostranské besedě, kde už pod názvem Berani vystupovat nemohla.⁷⁷

Je otázkou nakolik skupina zanikla proto, že byla trnem v oku vládnoucímu režimu. František Šilar se vyjádřil, že příčinou byl spíš odchod Pavla Dvořáčka na sbor do Hrabové. Podobně se k této otázce vyjadřuje i Miloš Rejchrt.⁷⁸ Pavel Dvořáček upřesnil, že nejprve odešel na vojnu a potom na sbor, takže důvodem byl jeho odchod na vojnu.

---

⁷³ Viz Přílohy 1 a 2.

⁷⁴ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010 a Karásek, S.: *Víno tvé výborné*, Kalich, Praha 1998, str. 88

⁷⁵ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

⁷⁶ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010. <http://www.porta-festival.cz/historie-porty.html>, ze dne 28. 2. 2010.

⁷⁷ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

⁷⁸ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010. Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 3. 2010.

6. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

6.1. Státní souhlas

Kontrolu nad životem církví a náboženských společností komunistický režim realizoval po dvou liniích. Bylo to vytvoření jejich hospodářské závislosti na státu a nutnost obstarání si státního souhlasu k výkonu duchovenského povolání.⁷⁹

Státní souhlas k duchovenské činnosti byl v komunistickém Československu udělován duchovním církví a náboženských společností na základě zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem (č. 218/1949 Sb.) okresními a krajskými církevními tajemníky. Tímto rozhodnutím bylo duchovním povoleno vykonávat činnost v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavech pro výchovu duchovních a zároveň bylo podmínkou k přiznání platu. Působením bez tohoto souhlasu se duchovní dopouštěl trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi.⁸⁰ Státní souhlas platil pouze pro místo, pro které byl udělen, výkon činnosti mimo vlastní farnost musel být opět předem odsouhlasen. Na udělení státního souhlasu nebyl právní nárok.⁸¹ Žadatelé o státní souhlas museli splňovat zákonnou podmínku bezúhonnosti a státní spolehlivosti, což prokazovali výpisem z rejstříku trestů, ale jak je uvedeno v metodickém výkladu Sekretariátu pro věci církevní MK ČSR: „*tato skutečnost však sama o sobě nemůže být dostatečným důvodem k udělení státního souhlasu, bez zkoumání všech ostatních vlastností osobnosti žadatele, zejména občansko-politické a morální povahy.*“⁸² Státní souhlas tak státním úřadům zejména sloužil k tomu, aby mohli duchovní vydírat, znepříjemňovat jim život, popřípadě se jich zbavit, ať už jejich přemístěním, nebo tím, že jim jejich činnost zakázali, resp. nepovolili.⁸³ „*Církev neměly na udělení státního souhlasu vliv a nemohly se pro absenci právní opory účinně bránit.*“⁸⁴

---

⁷⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/C%C3%ADrkev%C3%AD_z%C3%A1kony ze dne 26. 4. 2010.

⁸⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_souhlas ze dne 26. 4. 2010.

⁸¹ Sekretariát pro věci církevní MK ČSR. *Udělování státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti, metodický výklad*, Sekretariát pro věci církevní MK ČSR, 30. červen 1975, [online] <http://spsc.prf.cuni.cz/dokument/povol-17.htm> (staženo dne 26. 4. 2010).

⁸² Tamtéž.

⁸³ http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_souhlas, ze dne 26. 4. 2010.

⁸⁴ Dinuš, P.: *Československá církev evangelická v agenturním rozpracování StB*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, PČR, Praha 2004 [online] dostupné z <http://granosalis.cz/ebooks/cirkev.pdf> (staženo dne 19. 3. 2010).

6.2. Bohoslovecké fakulty v období normalizace

Splnění podmínek pro udělení státního souhlasu se zkoumalo již u uchazečů o studium teologie při přijímacím řízení na bohosloveckou fakultu, kdy negativní posudek příslušného církevního tajemníka znemožňoval přijetí ke studiu.⁸⁵ Bohoslovecké fakulty v období normalizace, narozdíl od ostatních vysokých škol, nespádaly pod ministerstvo školství, ale pod ministerstvo kultury, které vydávalo „*vnitřní předpisy fakult, zřizovalo katedry, vydávalo směrnice pro přijímací řízení, organizační studijní a zkušební řády a všechny další související předpisy*“.⁸⁶ Prováděním církevní politiky (a tedy i politiky ve vztahu k bohosloveckým fakultám) byl od roku 1969 pověřen na ministerstvu kultury zřízený Sekretariát pro věci církevní (předtím to byl Státní úřad pro věci církevní), jehož rozhodnutí byla ovlivňována Státní bezpečností.

6.3. Dopis studentů Komenského evangelické bohoslovecké fakulty (KEBF)⁸⁷

V únoru 1974 poslali studenti KEBF Sekretariátu pro věci církevní (SPVC) dopis, ve kterém reagovali na skutečnost, že dvěma farářům ČCE byl odebrán státní souhlas a jedné absolventce KEBF nebyl vůbec udělen. Vyjadřovali v něm rozpaky nad těmito událostmi a rovněž své obavy ohledně dalšího udělení státních souhlasů a jejich vlastní budoucnosti. Sekretariát následně po fakultě vyžadoval prošetření činnosti signatářů dopisu a fakulta nakonec akceptovala požadavek sekretariátu studenty kázeňsky potrestat. Zřídila komisi, která jednotlivě pohovořila se všemi studenty, kteří dopis podepsali, a poté se rozhodla potrestat pět údajně nejradikálnějších studentů, které podle ročenky Evangelické teologické fakulty UK sama vybrala.⁸⁸ Jiný popis této události jsem ale našla v textu Petera C. A. Moréeho – Žijeme uvědoměle v socialistické společnosti.⁸⁹ Tam nehovoří o dopise, ale o petici. A také dospěl k závěru, že oněch 17 studentů svůj podpis odvolalo. Každopádně v případě pěti „údajně nejradikálnějších“

---

⁸⁵ Jäger, P.: *Svoboda vyznání a právní poměry církvi a náboženských společností v letech 1948 – 1989*. In Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V. (eds.): *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví*, Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 769 – 810 [online] dostupné z: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/25_769-810_komunistickepravo-cz_Jager_Vyznani-a-cirkve.pdf (staženo dne 26. 4. 2010).

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Dále v textu, když píšou o tomto dopise, uvádím pouze „dopis studentů KEBF“.

⁸⁸ Evangelická teologická fakulta. *Ročenka Evangelické teologické fakulty UK – 1992*. [online] dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/ETF-192-version1.pdf> (staženo dne 26. 1. 2010).

⁸⁹ Morée, P.: *Žijeme uvědoměle v socialistické společnosti*. [online] dostupné z: <http://eman.evangelnet.cz/protestant/protestant09-07.php> (staženo dne 26. 1. 2010).

studentů následovaly tresty ve formě přerušení studia a nedoporučení ke státnímu souhlasu, takže někteří postižení studenti nedokončili svá studia, popřípadě nedostali státní souhlas a nemohli vykonávat povolání faráře.⁹⁰

V roce 1992 byla na bývalé KEBF, v současnosti Evangelické teologické fakultě UK, zřízena rehabilitační komise, která dospěla k závěru, že pět potrestaných studentů patří mezi ty, jejichž „... věc byla správná a že byli trestáni za činy a postoje, které si zaslouží spíše pochvaly.“⁹¹ Ve své ročence za rok 1992 fakulta uvádí: „V minulých desetiletích došlo v celé společnosti a také na Komenského fakultě k mnoha křivdám. Státní moc zasahovala do ústrojí fakulty a fakulta těmto zásahům v řadě případů podlehla. V plném rozsahu nelze křivdy nahradit.“⁹²

6.4. Charta 77

V roce 1976 byli zadrženi a spolu s dalšími představiteli undergroundu stíháni členové skupiny The Plastic People of the Universe. Někteří muzikanti byli uvězněni a to bylo jedním z podnětů ke vzniku Charty 77. Jednalo se o neformální československou občanskou iniciativu, která „kritizovala „politickou a státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala při podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v Helsinkách.“⁹³ Signatáři Charty 77 byli postiženi řadou represí, nejvíce postiženými byli její mluvčí. Prohlášení Charty 77 bylo zveřejněno v lednu 1977 a činnost Charty byla ukončena v roce 1992.

6.5. Soud s Janem Kellerem

V listopadu 1983 byl Jan Keller obviněn z trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi podle § 178 tehdy platného trestního zákoníku a 1.1. 1984 byl zbaven státního souhlasu. Důvodem bylo to, že Jan Keller zorganizoval

---

⁹⁰ Evangelická teologická fakulta. *Ročenka Evangelické teologické fakulty UK – 1992*. [online] dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/ETF-192-version1.pdf> (staženo dne 26. 1. 2010).

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Charta_77, ze dne 26. 4. 2010.

týdenní setkání mládeže ve farním objektu v obci Zhořec.⁹⁴ Jana Kellera soudil JUDr. Kříž⁹⁵, který ho také nakonec osvobodil.⁹⁶

---

⁹⁴ *Sdělení VONS č. 400 (Souhrnné sdělení o případech sledovaných výborem k 6.11.1984)*. [online] dostupné z: <http://www.cunas.cz/doc/Vons400.htm> (staženo dne 10. 5. 2010).

⁹⁵ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

⁹⁶ Tamtéž. <http://eman.evangnet.cz/protestant/protestant05-06.php>, ze dne 10. 5. 2010.

7. ANALÝZA ROZHOVORŮ

7.1. Pokání

Když jsem se s Pavlem Dvořáčkem setkala poprvé, tak po chvíli naslouchání jeho vyprávění jsem nemohla nekonstatovat, že mluví, jako kdyby ho všechny problémy míjely. Na to odvětil, že to je tím, že má krátkou paměť.⁹⁷ A tak, když se během jeho povídání ukázalo, že v jeho vzpomínkách nefigurují žádné výrazně dramatické události (vyjma jedné, kterou ale s ohledem na charakter mé práce nebudu rozvádět), smířila jsem se s tímto vysvětlením a trochu jsem dala za pravdu i Miloši Rejchrtovi, který údajně o Pavlu Dvořáčkovi tvrdí, že to je dítě štěstěny.⁹⁸ Existují ale i další varianty vysvětlení - že Pavel Dvořáček chce vidět to dobré, a pro selhání své i druhých má od začátku větší pochopení, že upřednostňuje „společnostvotvorný“ přístup atd. To mi ale nepřísluší posuzovat. Pouze se snažím vysvětlit, že i když ve vyprávění Pavla Dvořáčka není tolik situací, na základě kterých by se dalo usuzovat, jak to s jeho vztahem k pokání, a vlastně i odpuštění je, neznamená to, že by tyto fenomény nebyly v jeho životě přítomny. To konec konců platí pro všechny mnou oslovené členy skupiny Berani - jak jsem již popsala výše, fenomény pokání a odpuštění jsou intimní a citlivou záležitostí každého z nás a tak se dá předpokládat, že člověk o nich hovoří, jen když hovor o nich sám považuje za důležitý a s člověkem, u kterého předpokládá, že s těmito informacemi naloží odpovídajícím způsobem.

V úvodním vyprávění Pavla Dvořáčka jsem zaznamenala dvě vzpomínky, ze kterých je zřejmé, že Pavel Dvořáček se umí podívat na svoji minulost sebekriticky. Jednak to byla vzpomínka na situaci, kdy tchán Pavla Dvořáčka se na základě určitých skutečností domníval, že jejich domácnost, ve které bydlel i Pavel Dvořáček, čeká prohlídka a chtěl po svém zeti, aby spálil určité rozmnožené materiály. Do toho se Pavlu Dvořáčkovi nechtělo, jednak to vnímal jako ponižující a jednak by se ty materiály daly ještě využít. Pro požadavek tchána neměl v tu chvíli moc pochopení a teprve s odstupem času si uvědomil, že jeho tchán měl už své zkušenosti s předcházejícími režimy a že jeho obavy byly pochopitelné.⁹⁹

Další situace, kdy, jak Pavel Dvořáček charakterizoval, mu něco nedocházelo, bylo, když se s ženou přestěhovali do Hrabové, na první sbor, kde Pavel Dvořáček

---

⁹⁷ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

⁹⁸ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

⁹⁹ Rozhovory vedené s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010 a 3. 5. 2010.

působil jako farář. Se ženou si před domem udělali posezení, kde sedávali s návštěvami, a dlouho jim nedocházelo, jak to může působit na dělníky, kteří kolem jezdí v narvaném autobusu do práce a z práce. Na to přišli teprve, až jim to řekli místní lidé.

Snad nejvýznamnější je z hlediska fenoménu pokání vzpomínka Pavla Dvořáčka na vlastní rodiče, kteří již nežijí. Zpětně oceňuje jejich velkorysost, s jakou „skousli“ jeho nedostatky a na otázku, zda ho to trápí, odpověděl, že trápí, *„ale už se na tom nedá nic změnit a oni to skousli, oni to přežili, tak já až budu zase v jejich roli, budu muset taky některé věci přežít a budu se učit té jejich velkorysosti.“*¹⁰⁰

Možná spíš z hlediska sebekritické reflexe než pokání je zajímavé povídání Jana Mamuly o vývoji jeho vztahu k teologii a o tom, čeho chtěl jako farář dosáhnout. Motivací pro studium teologie pro něj byla potřeba vlastenectví a boj za pravdu, kdy tuto skutečnost zpětně nahlíží Jan Mamula s úsměvem. Když se dívá zpět, hodnotí to tak, že byl „tak trochu moc spravedlivej“. K proměně v tomto ohledu u něj došlo ve chvíli, kdy pochopil, že do církve nevchází jako expert na teologii a pravdu. To bylo nejspíš v době, kdy začal v církvi pracovat takzvaně „od píky“, jako diákon. Nakolik v této proměně sehrálo roli uvědomování si dopadů, které tento „spravedlivý“ přístup na životy druhých mohl mít a jestli si byl Jan Mamula vědom, že by díky tomu někomu ublížil, jsem se nedozvěděla. V tomto směru byl Jan Mamula konkrétnější, například když vyprávěl, že si zpětně uvědomuje, že třeba někdy někoho donutil do nějaké role, například do staršovstva, a už chtěl vidět výsledky a tím na něj *„hodil takovou tu polovičatou zodpovědnost, která nebyla vnitřně podložena, a to lidi deformuje“*.¹⁰¹

V případě Miloše Rejchrtu je toho hodně, co by udělal jinak, ale svoje zásadní životní rozhodnutí by neměnil. Když nahlédne, že někomu ublížil, snaží se přemoc a s těmi lidmi, kterým ublížil, to probrat. Za své štěstí považuje, že nikdy moc nerozhodoval o druhých lidech, takže těch příležitostí chybit v tomto směru tolik neměl. Zároveň si vybavil některé konkrétní situace, kdy druhým ublížil právě z pozice člověka, který o druhých rozhoduje. Nakonec Miloš Rejchrt ve své úvaze došel k závěru, že i když se člověk snaží rozhodovat o druhých spravedlivě, nikdy si nemůže být spravedlností svého rozhodnutí jistý a z nebezpečí toho, že někomu ublíží, se nikdy nevymaní.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 3. 5. 2010.

¹⁰¹ Rozhovory vedené s Janem Mamulou dne 8. 4. 2010 a 7. 5. 2010.

¹⁰² Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

V knize „O něco svobodnější“ Miloš Rejchrt prohlašuje, že všechna svá selhání si pamatuje dobře, i když o nich nemluví a chtěl by je zapomenout.¹⁰³ V zápětí vypráví o tom, že v rámci prvního výslechu, který na StB podstoupil, přiznal, že mu Jiří Hochman půjčil utajované materiály takzvané Pilerovy komise zabývající se procesy z padesátých let.¹⁰⁴ Následné výčitky svědomí vedly Miloše Rejchrtu k tomu, že když ho čekal další výslech, byl „nedočkavej“, se svým pocitem viny se rozhodl bojovat tím, že při příštím výslechu obstojí – a to se podle slov Miloše Rejchrtu zadařilo. „*Odjížděl jsem stopem tou krásnou krajinou do Lípy s krásným pocitem, že tentokrát jsem to zvládnul.*“¹⁰⁵

V knize Miloš Rejchrt také vypráví o svém vztahu k Milanu Hájkovi. Uvědomuje si, že ho muselo těžce ranit, že Miloš Rejchrt se stal mluvčím Charty 77 právě v době, kdy se Milan Hájek rozhodl požádat o státní souhlas pro Miloše Rejchrtu.¹⁰⁶ Následovalo dlouhé období, kdy se jenom „co nejstručněji zdravili“. Až v roce 1992, když se společně účastnili „nějaké slávy ve Stříteži“, poděkoval dojatě Milan Hájek Miloši Rejchrtovi za kázání slova Božího „*a tím tu vzájemnou distanci překlenul, k mé (Miloše Rejchrtu) veliké úlevě.*“¹⁰⁷

Výčitky Miloše Rejchrtu provázely i v souvislosti s tím, že Václava Malého přesvědčil, aby šel dělat mluvčího charty, zejména, když se za ním Václav Malý staval po výslechu, kdy byl zfackován a bylo mu řečeno, že příště to bude horší, že spadne z Nuselského mostu.¹⁰⁸

A s mnohem větší empatií by dnes Miloš Rejchrt vyslechl Jaro Křivohlavého, když mu pan Křivohlavý vynadal, že vystavují (Miloš Rejchrt a další) církve nebezpečí, že ohrožují jiné lidi. Tenkrát totiž nevěděl, že pan Křivohlavý má za sebou pobyt v koncentračním táboře.

Z toho, o čem František Šilar vyprávěl, má nejbližší k tématu pokání jeho vyprávění o výchově vlastních dětí, kdy si František Šilar s odstupem času uvědomuje, že jsou určité věci, které ve výchově nezvládl a které by dnes dělal jinak. Na to hned navazuje vyprávění o tom, jak poučení z těchto chyb ovlivnilo jeho vztah k vnoučatům, kdy se snaží těm samým chybám vyvarovat. František Šilar je zároveň spolujednatel chráněné dílny, jejíž součástí je obchod s potřebami pro kreativní tvoření a v souvislosti s výchovou vlastních dětí vyprávěl, jak se v tomto obchodě setkává s různými způsoby

---

¹⁰³ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 75.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 79.

¹⁰⁶ Milan Hájek byl v té době synodním seniorem.

¹⁰⁷ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 203.

¹⁰⁸ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 137.

výchovy, z nichž některé označil za „nádherné“. V tomto smyslu vidí „své velké dluhy“ - že by rád vychovával „jinak“, ale není si jistý zda by to zvládnul.

7.2. Opuštění

Úvod k výsledkům mé analýzy ohledně fenoménu opouštění by mohl vypadat stejně jako v případě fenoménu pokání. Tak například Pavel Dvořáček, přestože si vybavil konkrétní lidi, kteří mu ublížili, nedokázal si vzpomenout na nic konkrétního, co by nedokázal odpustit. Na moji otázku, jestli to znamená, že tedy vždycky všechno odpustil, odpověděl „a nebo jsem to nevnímal“. Ani v jeho vyprávění nelze najít stopy křivdy nebo ublížení.

S Janem Mamulou jsem mluvila na téma jeho vztahu k profesorům z fakulty, kteří na základě toho, že Jan Mamula podepsal dopis studentů KEBF, rozhodli o tom, že mu bylo přerušeno studium, které následně nedokončil. Na otázku, jestli byl na ně „naštvaný“, se vyjádřil v tom smyslu, že si to asi nikdy nedovolil k sobě pustit, že byl k církvi velmi loajální a je nedokázal „hodit přes palubu“. *„Ve skutečnosti toužím spíš po tom někoho respektovat a nemám ideál, že má být z kamene, co s takovým člověkem.“*¹⁰⁹ *„Já mám satisfakci potud, že se mi to podařilo pojmenovat, že lidi, současníci, s kterými jsme se o tom bavili, že si v tom rozumíme. Ono by taky mohlo dojít k tomu, že by nás to jakoby rozeštvalo, na věky, a to ne. Každý v tom byl jinak angažovaný, oni se stydí, já se stydím za jiný věci ve svém životě, já bych to přes koleno nelámal.“*¹¹⁰

Přístup k fenoménu opouštění jsem se u Miloše Rejchrtu snažila pochopit v rámci diskuse na téma vztahu Miloše Rejchrtu k estébákům, kteří měli na jeho život vliv. Miloš Rejchrt jednoznačně odmítl paušální opouštění estébákům, protože *„odpouštět můžeme viníkům našim, kteří nám ublížili“*. A pokud jde o něj samého, tvrdil, že vlastně neví, kdo konkrétně mu ublížil a tedy není nikdo konkrétní, na koho by se mohl hněvat. Přestože předtím popisoval výslech, kdy se ho jeden estébák snažil ponížit. To se mu ale podle slov Miloše Rejchrtu nepodařilo a možná i proto ve vztahu k němu nezažívá nenávisť. Dalším konkrétním člověkem, kterého by Miloš Rejchrt mohl nenávidět, je pan Dlabal, který údajně rozhodl o tom, že mu byl odejmut státní souhlas,

¹⁰⁹ Rozhovor vedený s Janem Mamulou dne 7. 5. 2010.

¹¹⁰ Rozhovor vedený s Janem Mamulou dne 7. 5. 2010.

ale Miloš Rejchrt si tím na základě vystupování pana Dlabala není jistý, a proto nedělá žádné závěry, zejména poté, co se s ním Miloš Rejchrt setkal. To ho pan Dlabal ujišťoval, že udělení nového státního souhlasu je otázka jednoho, dvou let, poplácal ho po zádech a popřál „*Držte se, držte se.*“¹¹¹

Trochu konkrétnější byl Miloš Rejchrt opět v knize „*O něco svobodnější*“. Vypráví tam o estébákovi, který si na přelomu let 1990 a 1991 přišel za Milošem Rejchrtem pro odpuštění. Po úvodním „zmoralizování“ bývalého estébáka a po jeho otázce „*A mohl byste mi to odpustit?*“ následovalo odpuštění: „*Přece neřeknu, že nemohl, už kvůli sobě musím odpustit, přece se tím nebudu užírat na věky, odstraním ty drobné křivdy a ponížení z operační paměti.*“¹¹² Zároveň Miloš Rejchrt připouští, že by mu to odpuštění mohlo dát víc práce – „*... za to bych se snad musel i modlit ...*“¹¹³, kdyby se k němu ten estébák choval mnohem hůř, jako se například chovali k Václavu Malému, kterého fackovali, nebo Vlastovi Třešňákovi, kterého pálili cigaretou.¹¹⁴

Ve třetím ročníku svého studia na Komenského bohoslovecké evangelické fakultě (KBEF) napsal František Šilar dopis na Ministerstvo kultury, ve kterém se kriticky vyjadřoval k vyloučení studenta Jana Kozlíka z fakulty, protože se mu jeho vyloučení jevilo jako nespravedlivé. Ministerstvo předalo dopis fakultě, aby záležitost vyřídila, a ta zřídila disciplinární komisi, která studenta Františka Šilara potrestala důtkou s výstrahou (pokud by po ní došlo k dalšímu provinění ze strany studenta Šilara, byl by vyloučen) za obejití instančního postupu - dopis měl zaslat fakultě a ta by ho pak předala na ministerstvo. František Šilar čekal, že fakulta bude spíš na jeho straně, popřípadě, že bude celou záležitost tolerovat. Členem komise byl profesor, kterého měl František Šilar rád, a proto se ho šel zeptat, jestli si myslí, že ten trest je oprávněný. Čekal, že profesor mu vysvětlí, že fakulta je pod tlakem a že musí volit tvrdá řešení, i když si myslí, že to je nepřiměřené, ale profesor na oficiálním stanovisku disciplinární komise trval i mezi čtyřma očima. Toto zjištění bylo pro Františka Šilara obrovským zklamáním, tuto událost označil za svoji první krizi na fakultě.¹¹⁵

V pátém ročníku svého studia se František Šilar svým podpisem připojil k dopisu studentů KEBF a nakonec byl fakultou zřízenou komisí, jejímiž členy byli profesori fakulty, vybrán mezi pět nejradikálnějších studentů, kteří byli potrestáni. Fakulta napsala na Františka Šilara negativní posudek¹¹⁶, takže nedostal státní souhlas

---

¹¹¹ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

¹¹² Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 239.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 4. 2010.

¹¹⁶ Viz příloha 5.

k výkonu duchovenské činnosti a vyjma výkonu náhradní vojenské služby pracoval až do revoluce jako topič v kotelně.

Přestože si je František Šilar vědom selhání fakulty, nemluví o těchto událostech ani o profesorovi, který ho zklamal, se záští. Pokud jde o jeho vztah ke konkrétním osobám, které nesly odpovědnost za to, že nedostal státní souhlas, není na ně „naštvaný“, bral to tak, že taková je doba a že s tím se nedá nic dělat.

7.3. Starost o druhé

Jak jsem uvedla v teoretické části, starost o druhé, charakteristická pro biblickou etiku, neznamena podle Jana Sokola pouze starost o druhé lidi, ale může znamenat i starost o kulturu, jazyk, vzdělanost a společenské instituce, na nichž je lidský život závislý.

Všechny zkoumané osoby jsou otcové dětí, jež pomáhali vychovávat, a dá se říct, že v tomto smyslu můžeme tvrdit, že aspekt převzetí starosti o druhé je v jejich životech přítomen. Nicméně právě v této chvíli se dostáváme k těm aspektům biblické etiky, které jsou „vidět“ a jejichž přítomnost v životě jednotlivých členů skupiny lze hledat i zpětně. Proto jim ve své práci věnuji větší pozornost než předchozím dvěma aspektům. Konec konců právě k péči o druhé pokání a odpuštění vede.

Na tomto místě nezbývá než připomenout, že vlastní založení skupiny Berani a její působení je výsledkem snahy zkoumaných osob šířit křesťanskou zvěst. Jejich cílem bylo dokonce křesťanskou zvěst aktualizovat takovým způsobem, aby oslovovala současného člověka.¹¹⁷ O tom, že se tento záměr podařilo naplnit, svědčí i skutečnost, že neměli daleko k jednomu z vítězných ocenění na Portě ve Svitavách v roce 1974. Velký úspěch zaznamenali i na následujícím koncertě v Lucerně. Pokud tedy texty skupiny Berani a vystupování této skupiny na veřejnosti můžu považovat za prezentování biblické etiky a pokud společně s Janem Sokolem budu tvrdit, že lidské společenství se bez odpuštění může jen těžko obejít¹¹⁸, musím dospět k závěru, že skupina Berani, a tedy i její členové, přispěli k tomu, aby biblická etika jako ta součást kultury, která je pro život naší společnosti nezbytná, byla zachována i pro budoucí generace, a to právě v době, kdy její význam v životě naší společnosti byl cíleně potlačován a degradován.

---

¹¹⁷ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010.

¹¹⁸ Sokol, J.: Člověk jako osoba, Portál, Praha 2002, str. 191.

Ve vyprávění Pavla Dvořáčka výrazným způsobem vyniká chápání církve jako jakéhosi prostoru pro alternativu, svobodného prostoru, jako obraz použil slovo oáza.¹¹⁹ Přitom nemyslí církev jako instituci, ale církev jako určité společenství. To si poprvé nejspíš uvědomil, když ještě jako středoškolský student jezdil na různé brigády a kursy pro mládež. Tam také proběhla setkání s lidmi, která ho inspirovala k tomu, že si podal přihlášku na bohosloveckou fakultu. Když s Berany jezdil po různých sborech, zjišťoval, že tu atmosféru svobody, kterou Pavel Dvořáček zase nejvíc chápe ve smyslu společenství, lze najít například i na tradičních sborech, nejen „v podzemí“ a ve stodolách. A tak i svoje působení na faře chápal jako možnost toto prostředí udržovat a rozvíjet.

Z vyprávění Pavla Dvořáčka je vůbec patrné, že to, z čeho si uvědomuje, že sám kdysi čerpal, se snaží předat dál. Ať už je to již zmiňované učení se velkorysosti svých rodičů, tak například to, že když v roce 1988 (spolu)vedl kurs pro konfirmandy, zprostředkoval jim setkání s různými osobnostmi. Snažil se volit takovou osobnost, „aby pro ně byla inspirativní, aby se uměli nadechnout, že to je vlastně normální, o čem se bavíme my a nepěstovala se nějaká utápnutost.“¹²⁰ Uvědomoval si, že právě taková setkání ovlivňovala i jeho směřování v životě.

Stejný přístup by šlo najít například i ve vztahu Pavla Dvořáčka k písním, především těm obsaženým ve sborníku Svítá. Tam jsou shromážděny písně, které podle vyprávění Pavla Dvořáčka vznikly v období asi 60. – 80. let 20. století, a o kterých se mluví jako o písňovém pokladu Jednoty bratrské.¹²¹ Když Pavel Dvořáček mluví o jejich významu, vysvětluje – „protože až budeme v nemocnici, tak nám nenaskočí nějaký katechismus, ale třeba písnička“ a na závěr dodává „každý, nejenom sluchem, ale i přes vlastní hu(d)bu může zkusit odříkávat ty věci, které by si normálně sám nesesumíroval.“¹²² A tak, každé pondělí odpoledne, se v Poděbradech, v Kavárničce za kostelem, setkávají „babičky“, aby si za kytarového doprovodu Pavla Dvořáčka mohly společně zazpívat.

Ve vyprávění Jana Mamuly se několikrát objevuje motiv jakési oddanosti církvi – rozhodnutí studovat teologii ve chvíli konfrontace s pocitem ohrožení spojeným se srpnem 1968, potom loajálnost vůči církvi převýšila jeho potřebu odsoudit profesory za jejich selhání, už po revoluci se u něj objevila potřeba hájit církev ve chvíli, kdy se setkal s tím, že spousta psychologů ji vnímá zjednodušeně a konečně je to současný

---

¹¹⁹ Rozhovory vedené s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010 a 3. 5. 2010.

¹²⁰ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

¹²¹ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 3. 5. 2010.

¹²² Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

záměr zabývat se supervizí farářů. Že představy Jana Mamuly byly možná ze začátku idealistické, nemění nic na faktu, že jistý díl odpovědnosti za utváření a zachování církve byl na sebe ochotný přijmout a že to je téma, které jeho život od jisté chvíle provází. Dokonce i v době, kdy po přerušení studia na KEBF nastoupil jako elektrikář a poté jako dělník ve státním podniku Sázavan ve Zruči nad Sázavou, působil aktivně v místním sboru.

Situací, o kterých Miloš Rejchrt vypráví a které zároveň odkazují na fakt, že starost o druhé do jeho života patřila a patří, je víc. S ohledem na charakter tohoto aspektu biblické etiky, tak, jak jej poslal Jan Sokol, snad nejvíce vyniká vyznání Miloše Rejchrtova v souvislosti se křtem dospělých osob: „... křest s jasným a artikulovaným vyznáním nového kristovce či kristovky – to je něco! Ty nádherné chvíle, kdy člověk zjišťuje, že druhým nic nedává, ale jen předává, že se podílí na nějakém procesu, který je rozjetý, ono to raší a pupence se nalejvaj, zelenají se nové ratolesti.“¹²³

Stejně příznačné je vyprávění o tom, kdy Miloš Rejchrt přibližuje své přemýšlení o tom, jak se chovat k lidem, kteří měli v náplni práce ho sledovat a vztahy, s nimiž byly provázeny jakousi „něžádoucí blízkostí“: „Mám zachovat hrdé mlčení, když vím, že on tu sledovačku nevymyslel a že je to asi takovej normální trouba, zcela určitě taky člověk, možná bližní?“¹²⁴

Když vypráví o své rodině, nelze přehlédnout fakt, že Miloš Rejchrt a jeho žena adoptovali syna Daniela, který jim byl formálně svěřen do péče v roce 1975 (a kromě něj se starali o dvě vlastní dcery – Lucii a Annu) a Miloš Rejchrt to komentuje slovy „Stejně jsem už předtím tušil, že otcovství a mateřství je víc volba než danost“, a o kousek dál „Býti otcem znamená rozhodnout se být otcem ...“¹²⁵

Že blaho jeho dětí leželo Miloši Rejchrtovi na srdci, svědčí i vyprávění o tom, jak složitě v roce 1984 prolamoval virtuální bariéru v podobě úředních zákazů, která bránila jemu a hlavně jeho rodině strávit dovolenou v Bulharsku u moře. Důvodem této snahy byla hlavně doporučení doktorů, pokud šlo o zdravotní stav dětí manželů Rejchrtových. Bariéra byla nakonec zdolána a Miloš Rejchrt to komentuje slovy: „Dmul jsem se otcovskou pýchou, že dokážu pro děti taky něco vydobýt ...“¹²⁶ Významné přitom je, že Miloš Rejchrt nemusel slevit ze svých hodnot, ustoupit nátlaku ze strany

---

¹²³ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 244.

¹²⁴ Tamtéž, str. 175.

¹²⁵ Tamtéž, str. 104.

¹²⁶ Tamtéž, str. 160.

tehdejší moci, ale naopak - na základě této zkušenosti, dospěl Miloš Rejchrt k závěru, že biblické „tlučte a bude vám otevřeno“ je i praktická rada.¹²⁷

Miloš Rejchrt společně se Svatoplukem Karáskem a Vojenem Syrovátkou občas zorganizovali „nějakou akci pro evangelickou a přidruženou mládež“ (například víkendové setkání s Berany), i když k tomu neměli potřebný státní souhlas. Formálně to zaštitili takzvaným sborovým dnem. V roce 1972 společně se Svatoplukem Karáskem uspořádali prázdninový pobyt v Bílém Potoce pro děti ze sborů v Novém Městě pod Smrkem a České Lípě a o státní souhlas ani nezažádali. Pozvali také Davida Hochmana, jehož táta byl zrovna ve vazbě, „*tak aby si maminka Zuzana alespoň na týden vorazila.*“¹²⁸

Starost Miloše Rejchrtu o druhé se projevila i v radách, které poskytoval mladší generaci před jejich prvním výsledkem: „*Ať zaženou od sebe i jen náznak myšlenky, že by tím, co řeknou, mohli sobě či jiným prospět. Maximum možného je neublížit.*“¹²⁹

Při posuzování toho, zda připojení se k Chartě 77 svým podpisem považovat za projev převzetí starosti o druhé jsem vzala v úvahu zejména cíl charty upozornit na nedodržování lidských a občanských práv v tehdejší Československé socialistické republice, kdy tyto svobody a práva lidí (jež zaručují dokumenty, které byly jménem ČSSR podepsány v roce 1968 a vstoupily u nás v platnost v roce 1976) jsou v prohlášení Charty 77 uznány jako důležité civilizační hodnoty.¹³⁰ Miloš Rejchrt se svým podpisem připojil k Chartě 77 hned v první vlně podpisování, informace o chartě šířil dál a také získával další signatáře.

Ve chvíli, kdy se ukázalo, že snaha sboru v České Lípě dosáhnout zpět státního souhlasu pro Miloše Rejchrtu se pro některé členy sboru stává břemenem, které jsou ještě ochotni nést, ale už ne radostně, navrhl Miloš Rejchrt sám, aby si hledali nového vikáře či faráře.¹³¹

Ke studiu japonštiny se František Šilar dostal tak, že mu někdo poradil, aby se začal učit japonštinu, když má tolik volného času, a František Šilar dospěl k závěru, že to není špatný nápad. Objevil tak „nádherný svět“, který si ho získal. Při dalším studiu narazil na překážku, že nebyl japonsko-český slovník. V soutěži v japonštině vyhlašované Česko-japonskou společností sice vyhrál japonsko-anglické slovníky, ale problém byl v tom, že angličtinu moc neovládal. Rozhodl se tedy zpracovat japonsko-

---

¹²⁷ Tamtéž, str. 160.

¹²⁸ Tamtéž, str. 73.

¹²⁹ Tamtéž, str. 154.

¹³⁰ *Prohlášení Charty 77* [online] dostupné z: http://libpro.cts.cuni.cz/charta/docs/prohlaseni_chartu_77.pdf (staženo dne 26. 1. 2010).

¹³¹ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 94.

český slovník. (Pro česko-japonskou část získal dalšího kolegu, ale ten práci nedokončil.) Na slovníku pracoval v kotelně zhruba pět let, vydán byl krátce po revoluci nakladatelstvím Paseka a nedávno vyšel ve druhém vydání v nakladatelství Leda. Spoluautorem slovníku je Ivan Krouský, který dělal závěrečnou revizi slovníku.¹³²

Po revoluci se František Šilar a jeho žena Jana rozhodli založit chráněnou dílnu. Jana, která tehdy pracovala v Jedličkově ústavu, usilovala o zřízení dílny, která by osmnáctiletým absolventům nabídla zaměstnání a umožnila jim v Jedličkově ústavu zůstat. Tehdejší ředitel Jedličkova ústavu neumožnil vznik „ziskového podniku“ v rámci této neziskové organizace a tak se František a Jana Šilarovi dohodli, že spolu založí soukromou firmu. Chráněná dílna funguje dodnes a oba manželé se o ni starají.

7.4. Vlastní jednání jako důsledek hledání toho nejlepšího

Pavel Dvořáček se jako jeden z 22 studentů svým podpisem připojil k dopisu studentů KEBF. Jak jsem psala již dříve, na základě dvou textů vztahujících se k této události vznikl jistý rozpor, zda se jednalo o petici, nebo o dopis a zda 17 studentů svůj podpis odvolalo, nebo neodvolalo. Vzhledem k tomu, že Pavel Dvořáček patřil mezi těchto 17 studentů, zeptala jsem se ho, jakým způsobem bylo vybráno oněch pět nejradikálnějších studentů a zda je pravda to, že těch 17 studentů odvolalo svůj podpis. Pavel Dvořáček odpověděl, že neví, na základě jakých kritérií se komise rozhodovala a že svůj podpis neodvolal. Podobně se k této záležitosti vyjadřovali i František Šilar a Jan Mamula, kteří patřili mezi komisi vybraných pět nejradikálnějších studentů. Jan Mamula a Pavel Dvořáček se zároveň odkazovali na text Lýdie Mamulové, manželky pana Mamuly a jedné ze 17 studentů, ve kterém reaguje na jiný článek Petera C.A. Moréeho vztahující se k této události a uveřejněný v časopise Český Bratr 10/2008.¹³³ Každopádně tuto událost v životě Pavla Dvořáčka jsem zařadila do této kapitoly, protože dopis podepsal a pokud jde o stažení jeho podpisu, vycházím ve své práci především z vyprávění osob, které tuto událost zažili. Ty tvrdí, že nikdo neví, na základě jakých kritérií komise oněch pět studentů vybrala a neví o tom, že by někdo z nich svůj podpis odvolal.

Když Pavel Dvořáček působil už jako farář na sboru v Rokycanech, probíhal v Tachově soud s Janem Kellerem. Pavel Dvořáček se společně s dalšími soudu účastnil. Jan Keller byl osvobozen a místo toho, aby se po soudu všichni nenápadně vytratili a

¹³² Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 4. 2010.

¹³³ Článek P.C.A. Moréeho i odpověď Lýdie Mamulové jsou zařazeny mezi přílohy této bakalářské práce.

neprovokovali, jak se slušelo na dobový mrav, přesunuli se všichni k Dvořáčkům na faru a nebrali ohled na to, že hned naproti sídlí OV KSČ¹³⁴, kde si zapisují značky všech kolem projíždějících aut. Pavel Dvořáček se k tomu vyjádřil: „... že se to sjelo u nás, to bylo normální, kde jinde by se to mělo sjet než na faře, když to byla společnost plná farářů a evangelíků. Ale že z toho nebyly žádné problémy, jak to mohl někdo předpokládat – že by se to nemělo, že bychom se měli rozejít a nenápadně ztratit v davu, tak to ne. To byla tak paradoxní situace, že i tohle fungovalo, ten prostor.“¹³⁵

Na otázku, proč Jan Mamula podepsal petici, odpověděl, že Alfréd Kocáb byl jedním z lidí, kteří mu pomohli k takovému duchovnímu růstu, že to byla přirozená solidarita s okruhem těchto lidí. Zároveň s úsměvem dodává, že ze strany studentů to byla „existenčně existenciální“ záležitost. „Existenciální potud, že studenti v pátém ročníku studia zažívali rozpory, a existenční potud, že nevěděli, co je čeká.“ A úvahy o tom, že hraní s Berany, známost s Milošem Rejchrtem a dalšími faráři ČCE mohlo být důvodem k neudělení souhlasu, asi byly na místě.¹³⁶ Přesto to neznamená, že petice byla jedinou možnou odpovědí na tuto situaci. Vždyť nakonec i Františku Šilarovi, který petici nejen podepsal, ale byl vybrán mezi pět nejradikálnějších studentů, bylo nabídnuto působení na faře výměnou za to, že podepíše patřičné prohlášení.¹³⁷ Takže další alternativou k tomuto postoji bylo smíření se s realitou a zaprodání se režimu, ať už formou podepsání onoho prohlášení, nebo spolupráce s StB. K tomu ale nikdo, včetně Miloše Rejchrt, kterému spolupráce s StB byla nabízena, nesvolil.

Miloš Rejchrt působil v letech 1970 – 1972 jako farář v České Lípě. V roce 1972 přišel o státní souhlas, protože se stýkal s osobami, které StB sledovala a odmítl spolupráci s ní. Byl tak prvním farářem, který přišel o státní souhlas, aniž by s ním bylo předtím zahájeno trestní stíhání.¹³⁸ Následně byl až do roku 1989 zaměstnán jako topič v kotelně.

Miloš Rejchrt se řadil mezi „notorické nevoliče“, kdy nakonec jako nejlepší odůvodnění citoval slova Jakuba Trojana: „*Já už ze sebe šaška dělat nebudu.*“. Za tímto „neklaněním se falešným bohům“ vidí velké teologické téma – „*posmívání Boha a sebe, vážnost k Bohu a k sobě, čistota a nečistota srdce*“.¹³⁹

---

¹³⁴ Okresní výbor Komunistické strany Československa.

¹³⁵ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 3. 5. 2010.

¹³⁶ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 3. 5. 2010. Rozhovor vedený s Janem Mamulou dne 8. 4. 2010.

¹³⁷ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010.

¹³⁸ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

¹³⁹ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 89.

Miloš Rejchrt také patřil mezi 31 signatářů, kteří poslali v květnu 1977 Federálnímu shromáždění dopis dokládající případy diskriminace občanů z náboženských důvodů a svobody vyznání vůbec. Na to následovala reakce ze strany synodní rady, která dopis označila za narušování jednoty církve a porušení církevních řádů, protože zastupovat církev smí jenom synodní rada. Dopis byl přitom poslán jménem signatářů, nikoliv jménem církve.

Do funkce mluvčího Charty 77 se Milošovi Rejchrtovi moc nechtělo. „*Bylo to o hubu.*“¹⁴⁰ Strach živený „teroristickými kousky“ estébáků fungoval.¹⁴¹ Ale nakonec „se nechal umluvit“.¹⁴²

Na Chartě se Miloši Rejchrtovi líbil nápad využít toho, že pro tehdejší představitele ČSSR byl podpis helsinských dohod jakýmsi zastíracím manévrem, kdy zároveň helsinské dohody prezentovaly jako „vítězství světového míru a socialismu“.¹⁴³ Tak charta pouze připomněla, že ta práva, ke kterým se ČSSR zavázala, nejsou dodržována. Podle Miloše Rejchrtova i když se charta stále dovolávala dokumentů zaručujících lidská práva, zároveň předváděla, „že lidská práva jsou výzvou k osvědčení poslušnosti Hospodinu. Lidská práva jsou původně vyznání, že člověk je vázán větší loajalitou vůči svému Stvořiteli než k jakékoli vrchnosti. Více sluší poslouchat Boha než lidi.“¹⁴⁴

V roce 1982, když šel Miloš Rejchrt z „pracovní návštěvy“ od Bedřicha Placáka, který v té době překládal pro samizdat, zatkla Miloše Rejchrtova policie s tím, že v okolí došlo ke znásilnění a že odpovídá popisu pachatele. Z dalších událostí bylo zřejmé, že to byl zastírací manévr. Miloše Rejchrtova odvezli na okrsek do Bohnic, kam posléze dorazili estébáci a začali mu neoprávněně prohledávat tašku. Tam našli anglický originál knihy Etienna Gilsona „*Bůh ve středověku a v antické tradici*“ a dva překlady Bedřicha Placáka. Aby zachránil originál, Miloš Rejchrt nabídl, že jim půjčí jeden překlad, když mu ho vrátí. Nevrátili a tak Miloš Rejchrt napsal otevřený dopis ministrovi vnitra, kde ho žádal, aby poučil své muže o tom, že dané slovo se má dodržovat a že „*když chtějí někomu prohrabat tašku s textama, neměli by jako záminky užívat znásilnění, tím zločin banalizují a občany od spolupráce s policií odrazují.*“ Dopis četl Ivan Medek na Hlasu Ameriky a poté se estébáci k Miloši Rejchrtovi dlouho chovali uctivě.¹⁴⁵

V roce 1984 sepsal Miloš Rejchrt petici za zastavení trestního stíhání proti Janu Kellerovi, „*adresovanou všem možným čertům, včetně ideologického oddělení ÚVKSC*“.

---

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 132.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 135.

¹⁴² Tamtéž, str. 132.

¹⁴³ Tamtéž, str. 122.

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 188, podrobnější rozvedení viz str.188 – 191.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 139 – 141.

Miloš Rejchrt ocenil, že se pod petici podepsali nejen chartisti. Jan Keller byl nakonec osvobozen a „soudruzi zjistili, že zastrašovací efekt byl nulový. Naopak – takovej monstrproces vede k tomu, že chartisti se propojují s nechartistama, a to udržování setrvalého počtu chartistů v rezervaci se nedaří...“¹⁴⁶

I když o události, kterou chci právě popsat, František Šilar hovoří, jakože se v ní nerozhodoval, určitě byla v jeho životě významná, protože jak sám říká, bylo to poprvé, kdy se v ředitelně nebál, protože ředitel se ukázal jako „primitiv“. Když byl František Šilar v osmé třídě, jeho a ještě jeho spolužáka si zavolal ředitel. Důvod byl ten, že oba „chodili do kostela“ a oba si dali přihlášku na gymnázium. Ředitel se obou hochů zeptal, jestli věří. Zatímco spolužák odpověděl, že do kostela chodí kvůli babičce, žák Šilar trval na tom, že věří. A když se mu ředitel snažil vysvětlit, že s takovým tmářstvím bojovali už Husiti, žák Šilar odpověděl „Ale pane řediteli, já jsem u těch husitů, my jsme protestanti ...“. Poté šel František Šilar studovat elektrotechnickou průmyslovku.¹⁴⁷

Ve třetím ročníku svého studia teologie na KBEF, když byl „nespravedlivě“ vyloučen z fakulty student Jan Kozlík (za to, že z průčelí fakultní budovy odstranil československou a sovětskou vlajku), napsal František Šilar kritický dopis na ministerstvo. František Šilar za svoje jednání obdržel důtku s výstrahou.

V pátém ročníku svého studia František Šilar patřil mezi 22 studentů, kteří podepsali dopis studentů KEBF a nakonec byl vybrán mezi 5 nejradikálnějších studentů. Svě studium směl sice dokončit, ale fakulta na něj napsala negativní posudek, na základě kterého mu nebyl udělen státní souhlas. Po absolvování studia se mu snažil pomoci jeden profesor, ale jeho úsilí vždy ztroskotalo na tom, že podmínkou bylo, aby František Šilar podepsal prohlášení, ve kterém se svých dříve vyslovených názorů vzdával, což František Šilar odmítl.

Od takzvané letákové akce¹⁴⁸ František Šilar chodil na politické procesy (včetně procesu s hudebníky skupiny The Plastic People of the Universe, Svatoplukem Karáskem, Charlie Soukupem, po němž následoval vznik Charty 77), aby společně s ostatními vyjádřili podporu souzeným a zároveň protest proti procesům samotným.¹⁴⁹

Na to, že u Šilarů v bytě se konaly různé akce, které nebyly zrovna projevem konformity či většinou sdíleného mravu, vzpomíná také Miloš Rejchrt – jednalo se

---

¹⁴⁶ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, str. 131

¹⁴⁷ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010.

¹⁴⁸ V roce 1971 našlo StB na základě sledování u Jaromíra Duse, Jana Nováka a Ladislava Hejždánka letáky, které označilo za „protivolební“ a v roce 1972 byl s nimi a společně s dalšími obviněnými veden soudní proces.

¹⁴⁹ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 4. 2010.

například o různé, menší i větší semináře a setkání (např. s Bonaventurou Boušem, či Hansem Küngem)¹⁵⁰ a schůzky mluvčích Charty 77 „se svým kolektivem“.¹⁵¹

František Šilar se rovněž zapojil do samizdatových aktivit – opisoval knížky a dopisy, zprostředkoval kontakty na vazače a v kotelně také doslova „ofotil“ (pomocí fotoaparátu) texty a noty písní, jejichž autory byli Pavel Dvořáček, Svatopluk Karásek a Miloš Rejchrt.¹⁵²

Ve druhé vlně podpisování (asi na konci ledna 1977) se František Šilar svým podpisem připojil k signatářům Charty 77. Podle Františka Šilara člověk, který už byl „jednou namočenej“, neměl co ztratit. Jeho rozhodování tak bylo pro něj snazší. Dokáže si představit, že kdyby už dvacet let vykonával zaměstnání, na kterém by mu záleželo a kvůli kterému by se nemusel podbízet vládnoucím režimu, bylo by jeho rozhodování těžší. Rovněž si potřeboval před sebou i před svými dětmi obhájit to, jak žijí a že se nenechá zatlačit do kouta. Z těch možností, které měl, si vybral tu, která mu umožnila „žít svobodně“, protože ten prostor pro to byl. I za cenu, že nebude dělat práci, kterou má rád, nebude moct dělat spoustu dalších věcí, kterým by se rád věnoval - cestovat apod.¹⁵³

7.5. Pohled zpět

K úplnému pochopení toho, co prožívali a jak jednali členové skupiny Beraní v době, kdy svým působením v této skupině přispívali k šíření křesťanských hodnot, chybí určité nahlédnutí, jak dnes vidí a jak se dnes staví k událostem a lidem, které tak významným způsobem ovlivnili jejich životy. Pro alespoň částečné dokreslení jsem se proto rozhodla ocitovat zde úryvky z vyprávění zkoumaných osob, ve kterých se vyjadřují k tehdejšímu rozložení sil v rámci Komenského evangelické bohoslovecké fakulty a v jednom případě v rámci církve.

PAVEL DVOŘÁČEK vypráví o svém setkání s prostředím chartistů: *„... vypadalo to, že ta nějaká moc bezmocných byla natolik jasná, kdo tu moc má. Tam se člověk setkával s tím, že ti kteří se snažili církev nebo společnost nebo co uchránit před průšvihem, tak byli vždycky strašně vážní a křečovití a odpovědní, v uvozovkách, a ta druhá strana, ta*

---

¹⁵⁰ Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002, 151.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 172.

¹⁵² Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 2. 2010.

¹⁵³ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 4. 2010.

byla sice pronásledovaná, neměla možnost dělat to, co dělat chtěla, ale bylo to tam v takovém radostném duchu všechno, takže to byly dobré zkušenosti."¹⁵⁴

A dále na moji otázku, kdy jsem se Pavla Dvořáčka ptala, jestli jsem to z minulého vyprávění pochopila správně, že se snažil říct, že i v církvi byli lidé, kteří neměli talent pro svobodu, odpověděl:

„To bylo jiné pojetí té odpovědnosti. Musíme chránit církve a to společenství, aby mohlo zůstat a spasit církve ... Tenhle sklon se samozřejmě objevuje v každé totalitě a nejenom v církvi, jako chránit svoji organizaci před zbytečným rizikem. A co je zbytečný ...? Apoštol Pavel se dovolával svých občanských práv jako římského občanství a židovský král, který ho vyslychal, říkal „No kdyby se toho nedovolával, tak jsme ho mohli pustit.“ Takže udělal dobře, nebo neudělal dobře? Pak se jeho stopa brzy ztratila a kdyby se toho nedovolával, mohl dál působit a zakládat sbory. A takové úvahy se tenkrát asi prožívaly ...”¹⁵⁵

A odpustil jste jim to třeba během života? (otázka, která následovala po vyprávění o vztahu Jana Mamuly k profesorům z KEBF)

JAN MAMULA: „Já jsem to prostě cestou zapomínání a jakoby přirozeného běhu života dostal do fáze jistého smíření a vyrovnání s nimi. A to už jsem vám možná říkal minule, že jsem přece jenom měl trošinku špatný svědomí, že jsem neměl ty zkoušky v pravý čas, takže kdyby to někdo nominálně analyzoval, tak by řekl „Mamula máš smůlu, oni prostě jenom na základě tvých politických brykulí ti nedali obvyklou výjimku, tak co chceš tady, jo?“ Proto si dávám pozor, aby se v souvislosti s mým jménem rozmazávalo nějaký velký politický příkoří. Spíš to byla jenom poslední kapka, která ukázala, že jsme každý na jiné straně v interpretaci toho, co se děje kolem nás. No a že se lidi pod tlakem chovají všelijak, no budiž. Co mě zklamalo, bylo, že oni v tom bludu, když to hodně přeženu, setrvávají dál, hlavně někteří. Mě, víc než eticky, to zajímá psychologicky. Mám na to svoji interpretaci - že jsme obě strany, ale oni víc, byly oběti té stalinské dvojité paranoi, která je opravdu horší než to, co dokázalo vytvořit hitlerovský Německo, protože ta chce, aby se člověk pozoroval zevnitř a aby sám sebe pronásledoval. Ten satanský sadista Stalin věděl, že ty lidi se nejlíp zničí sami. A tak se vlastně žilo v tom východním bloku.”

O kus dál Jan Mamula pokračuje:

„Oni věděli, že je možný vyučovat tu pravdu a zároveň si vůči tomu režimu zachovat určitý dekórum, ale protože se s námi o tom nikdy nebavili a vlastně ten dialog byl už prostoupený komunistickým poručníkováním a strachem, tak v hodině H zjistili, že

¹⁵⁴ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 18. 3. 2010.

¹⁵⁵ Rozhovor vedený s Pavlem Dvořáčkem dne 3. 5. 2010.

*najednou na nás nemůžou. Tak se z toho stala konfrontace ideálů a oni teda samozřejmě odešli s tím černým Petrem.*¹⁵⁶

V následující úvaze MILOŠ REJCHRT reaguje na moje vyjádření, že jsem se setkala s teorií, že profesori KEBF jednali tak, jak jednali, aby se fakulta mohla uchovat. Tehdejší situaci na fakultě přirovnává k obrazu přírodní rezervace: *„Oni nám (míněno fakultě) dovolují žít v rezervaci, tak se jako v rezervaci chovejme, dovolují nám i určitou míru volnosti, tak toho využijeme a hlavně koukejme nezavdat příčinu, aby oni do té rezervace zasahovali nějak zvenčí. Jsme pod jejich dohledem, pořád to víme, proto se chovejme tak, jak se na lidi v rezervaci sluší.“* ... *„Koukejme to zase udělat jak za války, prostě nějak přežít, přežít co nejlíp ... A my jsme vlastně svým způsobem od toho taky nebyli daleko, alespoň co mě se týče, ale myslím, že jiných taky. Naší touhou nebylo vést odbojové hnutí proti bolševikovi, to jsme věděli, že to nešlo. Ale žít co nejsvobodněji tomu bolševikovi navzdory, to šlo. A ten rozdíl byl asi v tom, kolik jsme si kdo myslel, že si můžeme dovolit. A oni asi byli opravdu ustrašenější, než bylo třeba, což se potvrdilo dodatečně i v těch komunistických dokladech, že těm komunistickým úřadům vycházeli vstříc víc, než sám bolševik čekal.*¹⁵⁷

„Minule jste vyprávěl o tom, jak se Vám profesor Ondra snažil pomoci, když jste nedostal státní souhlas, ale že v podstatě každá nabídka, která od něj přišla zároveň obnášela, že byste musel podepsat nějaké prohlášení, jakože jste byl „pomatenej“ nebo „pomílenej“, což jste odmítl a to vyprávění jste zakončil tím, že jste byl prostě „paličatej, no co se dá dělat“. Je to tak, že toho zpětně litujete?“

FRANTIŠEK ŠILAR: *„Naopak. Nakonec se ukázalo, čím oni tady ten národ manipulovali, každého nechali se nějak namočit, aby už byl potom vydíratelný. Mohli to potom rozmazávat a zveřejňovat, že on taky není žádnéj svatej, vždyť to taky podepsal. Neprožíval jsem to nijak osobně, bylo jasné, že měli zájem na tom, aby ten souhlas mohli dát a potřeboval se něčím krýt, chtěl mít něco, co když ho sprdnou z vrchu, například ministr, aby mohl říct, mám tady tohle prohlášení, proto jsme mu to dali. Nepřikládám tomu žádnou důležitost nebo váhu. Tak to bylo. Jenom mi přišlo komický, že se to ty lidi snažili nějak zašolichat, aby to bylo v pořádku. Ale principiálně to v pořádku nebylo a na tom trvám a to se nakonec ukázalo, že jsme s těmi profesory z fakulty vedli trvalý zápas. Oni měli pocit, že zachraňují fakultu, že proto musí tohle udělat, že musí vyloučit studenty. Ale my jsme oponovali - jak to můžete dělat, vy jste profesori teologie, copak teolog, křesťán může dělat takové kompromisy? Vždyť jde o to*

---

¹⁵⁶ Rozhovor vedený s Janem Mamulou dne 7. 5. 2010.

¹⁵⁷ Rozhovor vedený s Milošem Rejchrtem dne 21. 4. 2010.

lidem pomáhat, být svědkem pravdy a ne se uchýlovat k takovým obezličkám. My jsme byli vlastně outsideři, nedozrálí, paličatí a oni nás tak brali, ale čas ukázal ...¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Rozhovor vedený s Františkem Šilarem dne 23. 4. 2010.

8. ZÁVĚR

Ve své práci jsem se pokusila více zaměřit na dvě věci. Jednak je to odpověď na otázku, co může znamenat úzké sepětí mezi hodnotami, které skupina Berani prezentovala ve svých písních a hodnotami, kterými se její členové řídili ve svém životě. A dále jsem se snažila pochopit, co to znamená v praxi, jak se to projevilo v životech členů skupiny Berani.

Při odpovědi na první otázku jsem na základě četby odborné literatury dospěla k závěru, že konkrétní hodnoty a konkrétní křesťanské imperativy, které ve svých písních skupina Berani prezentovala, vychází z něčeho mnohem obecnějšího, a tím je biblická etika. Desatero v tomto pojetí není jediným a posledním nárokem, které křesťanství (a vlastně i židovství) na člověka klade, je „pouze“ návodem, jak se orientovat ve vztahu k sobě i druhým, jak se orientovat v něčem, čemu se říká lidské společenství. Konečné rozhodnutí, konečné jednání a odpovědnost, kterou za své jednání ponese, je již na každém člověku zvlášť.

V další části výzkumu jsem se rozhodla blíže zabývat tím, jak taková biblická etika může v praxi vypadat, respektive jak vypadá v konkrétním případě členů skupiny Berani. Přitom jsem si nekladla ambice postihnout ji v její úplnosti a zde uvedené příklady dokreslující jednotlivé aspekty biblické etiky jsou vybrány náhodně a na základě vyprávění zkoumaných osob. Ta se samozřejmě lišila, například mírou otevřenosti, perspektivou, ze které zkoumané osoby své životy nahlížely, a na jejich vyprávění měly určitě vliv i konkrétní hodnoty, které jsou pro zkoumané osoby důležité. Tato práce tedy rozhodně nemůže sloužit jako podklad k poměřování životů a činů zkoumaných osob, nelze na základě ní dospět k jejich objektivnímu hodnocení.

I když to tak možná nevypadá, nebylo cílem mé práce heroizovat zkoumané osoby a pro jistotu ještě jednou upozorňuji na dvě věci, které v mé práci sehrály významnou roli. Během své práce – ať už to byly rozhovory se zkoumanými osobami, tak následná analýza toho, co jsem se od nich dozvěděla, a dalších dat získaných jinou cestou, jsem se snažila pochopit, jak zkoumané osoby vnímaly tu kterou situaci, ve které se ocitly, proč se rozhodovaly tak, jak se rozhodovaly – ne s cílem jejich prožívání a jednání hodnotit. Na základě tohoto pochopení jsem se snažila dospět k závěru, zda-li a popřípadě co v životě zkoumaných osob lze považovat za projev biblické etiky, a to bez nároku na kompletní výčet těchto projevů a objektivnost mého soudu.

Z naší podstaty vyplývá, že nikdy nezabráníme tomu, abychom si vzájemně ubližovali. Někdy k tomu stačí málo – nevíme o druhém to podstatné, přehlédneme něco významného, jindy se dopouštíme zrady sami na sobě a přehlízíme skutečnosti, které

jsou nad námi, které ty naše soukromé „pravdy“, názory, ideologie, ke kterým jsme se přimkli, přesahují. Jak řekl Miloš Rejchrt, z nebezpečí toho, že někomu ublížíme, se nemůžeme nikdy zcela vymanit. A může to být dokonce ve chvíli, kdy nám jde o hodnoty, jako jsou pravda, věrnost, láska, spravedlnost, krása, poctivost ... To, co je na biblické etice důležité, je její smířený přístup k této lidské nedokonalosti, k lidským chybám. Svět, který se dělí na ty, kteří ublížili a ty, kterým bylo ublíženo, se snaží spojit v jedno „my“ – my jako ti, kteří se nedokážeme vyvarovat toho, abychom ubližovali druhým, a my jako ti, kteří zároveň dokážeme odpouštět – „dobrovolně se vzdát nároků nepřátelství vůči tomu, kdo mne poškodil“. Je tohle ta absolutní spravedlnost, láska, krása, ...? Těžko říct. Každopádně to, v jakém „světě“ se rozhodneme žít, záleží na každém z nás. A že ani tady nelze uvažovat v absolutních hodnotách, je zřejmé - do poslední chvíle našeho života nemůžeme tvrdit, že už nám nic nehrozí – že už nikdy nikomu neublížíme a všem všechno odpustíme. Ublížit lze i nevědomě a člověk si to uvědomí až zpětně. Odpustit můžeme chtít sebevíc, ale snad všichni známe ten pocit, kdy to prostě „nejde“ - nejspíš ještě nenastala ta vhodná chvíle a nebo na to člověk sám nestačí, potřebuje s tím pomoci. Nemůžeme tedy mluvit o jakémsi automatismu, který by nám byl zaručen, na který bychom měli právo. Pokání ani odpuštění nelze nařídít a z donucení nelze převzít starost o druhé, ani prožít „zdařilý život“. Jestliže Bible nabádá „*odpouštějte a bude vám odpuštěno*“¹⁵⁹ asi se tak trochu počítá s tím, že do odpuštění se člověku občas moc nechce a dokonce v sobě někdy živí důvody, proč neodpustit. Proto Bible připomíná, že tudy vede cesta.

Při analýze rozhovorů mi rovněž došlo, že ono rozdělení na pokání, odpuštění, starost o druhé a hledání toho nejlepšího je poněkud umělé. Tak například, pokud jde o vztah pokání a odpuštění, šlo by se ptát úplně stejně jako v případě vejce a slepice – co bylo dřív? V tuto chvíli se mi vybavuje vyprávění Pavla Dvořáčka – na to, aby uviděl „velkorysost“ svých rodičů, nestačilo, že ji zažil „na vlastní kůži“, ale musel se dostat do situace, která si ji od něj taky vyžadovala. Ale věděl by, co to je velkorysost, kdyby ji předtím nezažil? A je pokání pokáním, když ho nenásleduje odpuštění?

Na příkladu Charty 77 lze zase ukázat provázanost starosti o druhé a hledání toho nejlepšího. Přestože základním cílem Charty 77 byla kritika nedodržování lidských a občanských práv občanů tehdejší ČSSR, potažmo se jednalo o úsilí, které mělo přispět k obnovení těchto práv, podepsání charty nebylo samozřejmostí a mnohé od jejího podpisu odradil strach z možného postihu. Připojení se k chartě svým podpisem tak bylo určitě činem, který vynikal nad dobový mrav a z etického hlediska se jistě mohl stát

---

¹⁵⁹ „Nesud'te, a nebudete souzeni; nezavrhuje, a nebudete zavrženi; odpouštějte, a bude vám odpuštěno. Dávejte, a bude vám dáno; dobrá míra, natlačená, natřesená, vrchovatá vám bude dána do klína. Neboť jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám.“ (L 6,37-38)

následování hodným vzorem. Nechci se nyní pouštět do polemiky s těmi, kteří namítají, že tento čin mohl ohrozit například příbuzné signatářů, zapříčinit rozpady rodin apod. Souzení těchto následků a případných viníků (pokud tací mezi signatáři Charty 77 jsou) totiž není na „nezávislých pozorovatelích“.

Na straně jedné můžeme z jakéhosi objektivního hlediska hovořit o odsouzení hodnosti komunismu, přestože se určitě našli komunisté (podobně jako za II. světové války příslušníci gestapa), kteří například pomohli pronásledovaným. Tyto individuální činy konkrétních osob na charakteru ideologie zvané komunismus nic nemění. Jediné, co se tím mění, je rozložení sil v životě daného člověka (a potažmo v prostředí, na které měl vliv), odpověď na otázku, nakolik zdařilý jeho život byl či nakonec bude. Podobně je tomu v případě Charty 77. V prohlášení Charty 77, ani ve způsobu jejího zveřejnění, nelze nalézt nic, co by mohlo nebo mělo ubližovat druhým. Šlo „pouze“ o to posílit občanská a lidská práva všech obyvatel ČSSR a nebo možná „jenom“ svobodně (ne ve smyslu navzdory omezením!) vyslovit, že víme o tom, že jsme připravováni o práva, na které máme nárok. Nakolik si jednotliví signatáři Charty 77 byli vědomi toho, jaké důsledky pro ně podpis charty může mít a nakolik byli ochotni tyto následky svého činu nést a nesli, je otázka jejich osobní odpovědnosti a opět jediné, co se tím mění, je odpověď na otázku, nakolik zdařilý byl či bude život toho daného člověka. A že na konečnou odpověď můžou mít vliv i fenomény pokání a odpuštění snad už ani nemusím dodávat.

Pavel Dvořáček, Jan Mamula a František Šilar podepsali petici, která ve svém důsledku byla kritikou stávajícího režimu. Stejně jako nevěděli, jestli a jaký bude následovat trest, nemohli počítat ani s tím, že žádný postih následovat nebude. Jistě by se dalo spekulovat o tom, nakolik na podepsání petice měly vliv faktory jako jejich věk či kamarádství s dalšími studenty, kteří petici podepsali. To ale nemění nic na tom, že tuto zkušenost podstoupili a nesli její následky.

Pavel Dvořáček nakonec mezi oněch pět potrestaných nejradikálnějších studentů vybrán nebyl. Nakolik s touto peticí souviselo náhlé přerušení jeho studia, protože v daném semestru nezískal zápočet z marxistické ekonomie je otázkou. Nicméně Pavlu Dvořáčkovi se nakonec podařilo úspěšně ukončit studium a po absolvování náhradní vojenské služby působil jako farář, nejprve v Hrabové, potom v Rokycanech a v současnosti působí v Poděbradech.

Jan Mamula stejně jako František Šilar patřil mezi pět „vyvolených“. Trest ve formě ročního přerušení studia měl za následek, že i Jan Mamula několik let vykonával jinou profesi, než na kterou se připravoval studiem na bohoslovecké fakultě – nejprve pracoval jako elektrikář a později jako dělník ve státním podniku Sázavan ve Zruči nad Sázavou. Když chtěl fakultu dostudovat, ztratila se jeho závěrečná práce a on toto úsilí

vzdal. K profesi faráře se nakonec vrátil a část svého života rovněž věnoval například práci v SOS centru při Diakonii ČCE či šéfredaktorství časopisu Český bratr.

František Šilar sice mohl dokončit studium, ale na základě negativního posudku fakulty nedostal státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti a nemohl proto vykonávat povolání faráře. Do revoluce pracoval jako topič v kotelně. Nicméně František Šilar udělal, co bylo v jeho silách, aby i v tomto období mohl žít „co nejsvobodněji“ – a tak kromě toho, že podepsal Chartu 77 a podílel se na vydávání samizdatů, je rovněž spoluautorem japonsko – českého slovníku. Po revoluci spolu se svojí ženou Janou založili chráněnou dílnu, o kterou se dodnes starají.

Miloš Rejchrt měl v době petice studia již úspěšně za sebou a za sebou měl již odebrání státního souhlasu v roce 1972, nejspíše proto, že se stýkal s „nesprávnými“ osobami a protože odmítl spolupráci s StB. Až do roku 1989 pracoval jako topič kotlů, nejprve v České Lípě (tady na žádost sboru vyčkával, jestli se nepodaří dosáhnout vrácení státního souhlasu), poté v Praze. V Praze se zapojil do příprav Charty 77, získával pro chartu signatáře v první vlně, a v roce 1980 působil jako mluvčí charty.

To, že Pavel Dvořáček, Jan Mamula, Miloš Rejchrt a František Šilar prožili část svého života v době, která „jejich“ hodnotám nepřála, mělo na jejich životy významný vliv. Snad vyjma Pavla Dvořáčka (a na pravdivost tohoto tvrzení si nedělám nárok) by se dalo hovořit i o křivdách a nespravedlnostech. Nicméně v jejich vyprávění jsem nic takového jako pocity ukřivdění nenašla. Velkou roli v tom hraje jistě i fakt, že navzdory okolnostem uměli a dokázali žít pro hodnoty, které jsou pro ně důležité, nepřizpůsobili se požadavkům doby. Neznamená to sice, že nikdy neporušili Desatero, nebo že vždy naplňovali to, co bychom mohli nazvat křesťanskými imperativy. Ale o to přeci nejde. Jde o dobrý život pro ně samotné i pro druhé.

9. BIBLIOGRAFIE

Literatura:

Bible, Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, Praha 2007.

Dinuš, P.: *Československá církev evangelická v agenturním rozpracování StB*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, PČR, Praha 2004 [online] dostupné z <http://granosalis.cz/ebooks/cirkev.pdf> (staženo dne 19.3. 2010).

Disman, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Karolinum, Praha 2002.

Evangelická teologická fakulta. *Ročenka Evangelické teologické fakulty UK – 1992*. [online] dostupné z: <http://tarantula.ruk.cuni.cz/ETF-192-version1.pdf> (staženo dne 26.1. 2010).

Hendl J.: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, Portál, Praha 2005.

Jäger, P.: *Svoboda vyznání a právní poměry církví a náboženských společností v letech 1948 – 1989*. In Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., (eds.): *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví*, Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 769 – 810 [online] dostupné z: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/25_769-810_komunistickepravo-cz_Jager_Vyznani-a-cirkve.pdf (staženo dne 26.4. 2010)

Karásek, S.: *Víno tvé výborné*, Kalich, Praha 1998

Morée, P.: *Žijeme uvědoměle v socialistické společnosti*. [online] dostupné z: <http://eman.evangnet.cz/protestant/protestant09-07.php> (staženo dne 26.1. 2010).

Nešpor, Z.: *Děkuji za bolest ... Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. – 80. let*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006.

Peschke, K.-H.: *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004

Pöhlmann, H.G., Stern, M.: *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, Praha 2005.

Rejchrt, M.: *O něco svobodnější*, Kalich, Praha 2002

Sekretariát pro věci církevní MK ČSR. *Udělování státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti*, metodický výklad, Sekretariát pro věci církevní MK ČSR, 30. červen 1975, [online] dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/povol-17.htm> (staženo dne 26.4. 2010).

Sokol, J.: *Čas a rytmus*, OIKOYMENH, Praha 2004.

Sokol, J.: *Člověk a náboženství*, Portál, Praha 2003.

Sokol, J.: *Člověk jako osoba*, Portál, Praha 2002.

Sokol, J.: *Malá filosofie člověka*, Vyšehrad, Praha 2007.

Sokol, J.: *Zůstat na zemi*, Vyšehrad, Praha 2008.

Sokol, J., Pinc, Z.: *Antropologie a etika*, Triton, Praha 2003

Svoboda M.: *Biografická metoda v antropologii*. [online] dostupné z

http://caat.cz/studie/documents/Michal_Svoboda_Biograficka_metoda_v_antropologii.pdf

Prameny:

Časopisy:

Protestant: periodický tisk Ministerstva kultury České republiky, MK ČR E 12861.

Internetové zdroje:

http://cs.wikipedia.org/wiki/C%C3%ADrkevn%C3%AD_z%C3%A1kony

http://cs.wikipedia.org/wiki/Charta_77

http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_souhlas

10. SEZNAM PŘÍLOH

Seznam písní z repertoáru skupiny Berani

Texty některých písní z repertoáru skupiny Berani

Kopie obalu nahrávky skupiny Berani z r. 1997

Kopie nahrávky skupiny Berani z r. 1997

Posudek Františka Šilara, na základě kterého mu nebyl udělen státní souhlas

Článek P.C.A. Moréeho „Normalizační teologie nastupuje“

Odpověď Lýdie Mamulové

Text Pavla Dvořáčka, ve kterém se v rámci autorizace vyjadřuje k této bakalářské práci